

Wo**o**r**d**

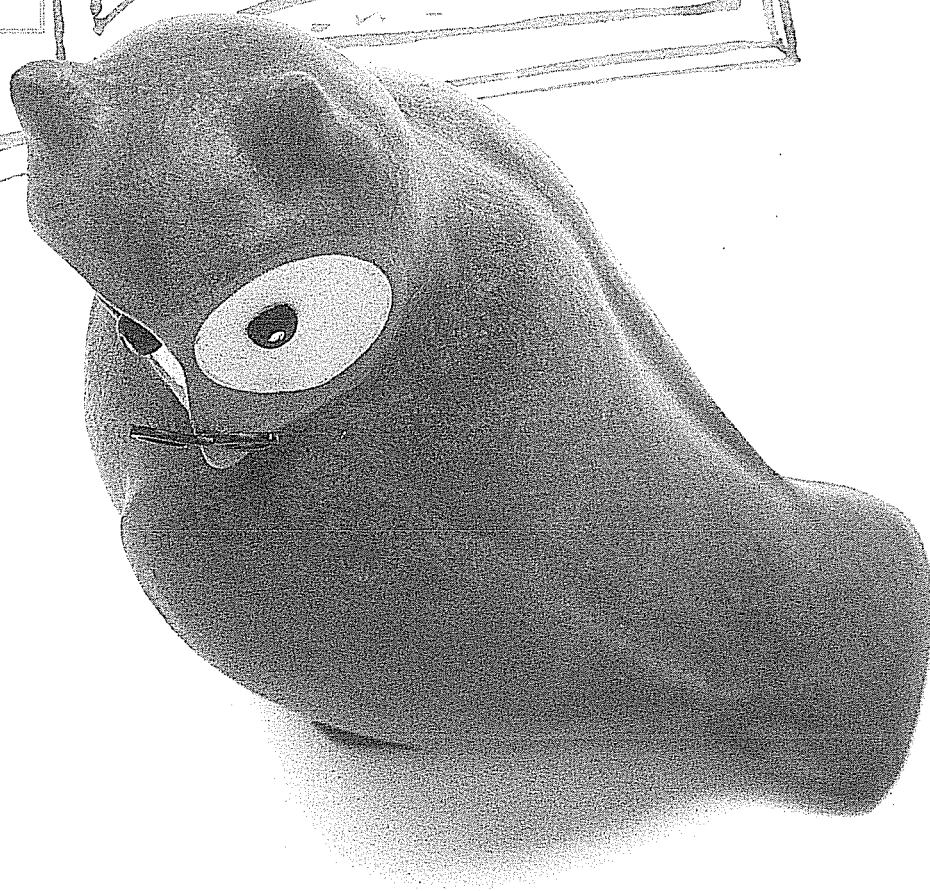
bou**w**

Nie**u**w

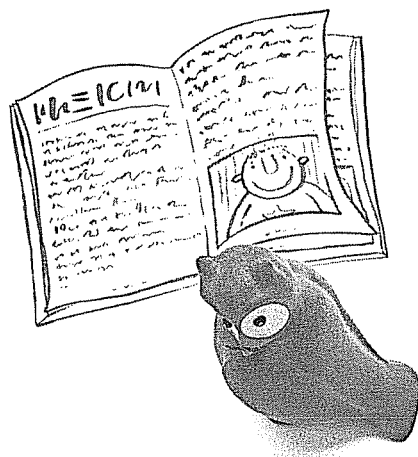
methode voor functioneel
spellingonderwijs

Deelhandleiding
blok 2

Kees de Baar

meulenhoff Educatief

Woordbouw Nieuw is ontwikkeld door het
Regionaal Pedagogisch Centrum Zeeland, Middelburg,
en uitgegeven door Meulenhoff Educatief, Amsterdam.

Auteur:	Kees de Baar, Middelburg
Redactie:	Tekst in Vorm, Houten
Illustraties:	Tineke Meirink, Utrecht
	Natascha van Oirschot, Breda
Ontwerp en vormgeving:	Dollekamp & van Campen, Utrecht

eerste druk

03 02 01 00

10 9 8 7 6 5 4 3

ISBN 90 280 1723 2

© Meulenhoff Educatief bv, Amsterdam.
Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vervoelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Voorzover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16B Auteurswet 1912 j° het Besluit van 20 juni 1974, St.b. 351, zoals gewijzigd bij Besluit van 23 augustus 1985, St.b. 471 en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 882, 1180 AV Amstelveen). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) dient men zich tot de uitgever te wenden.

De complete methode Woordbouw Nieuw bestaat uit

Map Algemene inleiding en bijlagen
(hierachter kunnen de deelhandleidingen
worden toegevoegd door de leerkracht)

90 280 1642 2

jaargroep 3

Bouwschrift basisblok

Bouwschrift blok 1

Bouwboek basisblok en blok 1

Deelhandleiding (inclusief kopieerbladen) basisblok en blok 1

90 280 3555 9

90 280 3489 7

90 280 2041 1

90 280 2411 5

jaargroep 4

Bouwschrift blok 2

Bouwschrift blok 3

Bouwschrift blok 4

Bouwboek blok 2, 3 en 4

Deelhandleiding (inclusief kopieerbladen) blok 2, 3 en 4

90 280 3361 0

90 280 3227 4

90 280 3154 5

90 280 2132 9

90 280 1723 2

jaargroep 5

Bouwschrift blok 5

Bouwschrift blok 6

Bouwschrift blok 7

Bouwboek blok 5, 6 en 7

Deelhandleiding (inclusief kopieerbladen) blok 5, 6 en 7

90 280 3002 6

90 280 4022 6

90 280 5516 9

90 280 2233 3

90 280 2183 3

jaargroep 6

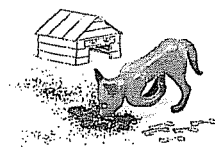
Bouwschrift blok 8

Bouwschrift blok 9

Bouwschrift blok 10

Bouwboek blok 8, 9 en 10

Deelhandleiding (inclusief kopieerbladen) blok 8, 9 en 10

90 280 4214 8

90 280 5663 7

90 280 4166 4

90 280 2364 X

90 280 1806 9

jaargroep 7

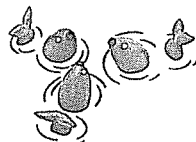
Bouwschrift blok 11

Bouwschrift blok 12

Bouwschrift blok 13

Bouwboek blok 11, 12 en 13

Deelhandleiding (inclusief kopieerbladen) blok 11, 12 en 13

90 280 5806 0

90 280 4361 6

90 280 5175 9

90 280 2449 2

90 280 2305 4

jaargroep 8

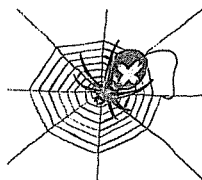
Bouwschrift blok 14

Bouwschrift blok 15

Bouwschrift blok 16

Bouwboek blok 14, 15 en 16

Deelhandleiding (inclusief kopieerbladen) blok 14, 15 en 16

90 280 6416 8

90 280 4220 2

90 280 5918 0

90 280 2571 5

90 280 1960 X

Werkwijze bij Blok 2, 3 en 4

Instructie- en oefenlessen

Woordpakketten en introductie

Elke les begint met een introductie waarin kort – voor alle kinderen – wordt aangegeven waar het in de desbetreffende les over gaat. Zo mogelijk wordt daarbij even herhaald wat de kinderen in de vorige les geoeft hebben.

Zelfstandig en begeleid oefenen (Bouwschrift)

• Zelfstandig oefenen

Na de introductie gaat de activiteitengroep (de groep taalvaardige kinderen) zelfstandig de oefeningen uit het Bouwschrift maken. De woorden van het basispakket worden steeds zo betekenisvol mogelijk aangeboden door middel van illustraties en zinnen. De taalvaardige kinderen zullen geen moeite hebben met deze woorden.

• Begeleid oefenen

De instructiegroep krijgt na de introductie aanvullende instructie met betrekking tot het desbetreffende spellingaspect. Bovendien wordt elke oefening van het Bouwschrift besproken en geoefend met behulp van een voorbeeld. Vervolgens besteedt u met deze groep aandacht aan de woordbetekenis van de te oefenen woorden. Het gaat hierbij met name om het bespreken van de illustraties, zodat die woorden bekend zijn. Wanneer er woorden worden geoefend die niet betekenisvol zijn aangeboden, wordt dit in de handleiding vermeld met het verzoek daar zelf aandacht aan te besteden.

Individuele verwerking

• Bouwschrift (instructiegroep)

Bij het Bouwschrift hoort een werkblad als kopieerblad. Daarop worden de geoefende woorden gerubriceerd. Tot slot volgt altijd een zinsopdracht met enkele woorden of woordparen.

• Bouwboek (activiteitengroep)

Het Bouwboek voor Blok 2 bevat een of twee nieuwe woordpakketten per drie lessen. Dit wijkt af van de werkwijze in het Bouwboek van Blok 1! De woorden van het uitbreidingspakket zijn naar betekenis lastiger of van een moeilijker niveau. Wanneer in het basispakket het woord bank wordt aangeboden, kan in het extra pakket het woord banken zijn opgenomen. De taalvaardige groep kinderen heeft namelijk geen moeite met de onbeklemtoonde uitgang (-e, -en, -er). Met zelfstandig oefenen beheersen ze deze klankgroepen zeer snel.

Wanneer u twijfelt of de kinderen van de activiteiten-groep een of meer woorden uit het uitbreidingspakket kennen, kunt u daar tussendoor aandacht aan besteden. De kinderen zullen de oefenvormen meestal wel kennen. Wanneer het een nieuwe oefening betreft, wordt dit in de handleiding aangegeven.

Bij elk woordpakket hoort een werkblad waarop de activiteiten worden gemaakt. Elk woordpakket wordt afgesloten met een dictee. De kinderen kunnen daarbij kiezen uit drie vormen.

Afsluiting

De afsluiting is bedoeld om met de hele groep kort aandacht te besteden aan het geoefende spellingaspect of aan geoefende woorden of zinnen (woordenschat). De activiteitengroep doet vanaf dit blok niet meer mee met de specifieke woord-betekenisactiviteiten die zijn gekoppeld aan het Bouwschrift. De afsluiting biedt u de mogelijkheid om de naar betekenis lastige woorden of zinnen toch aan de orde te stellen voor de hele groep. Voor de instructiegroep vormt dit dan een – belangrijke – herhaling. Voor de activiteitengroep is het een controle op de veronderstelde woordenschat. In de handleiding treft u daarvoor regelmatig suggesties aan.

Controle- en herhalingslessen

Spellingbewustzijn

De werkwijze is erop gericht kinderen bewust te maken van hun mogelijkheden om de spelling van woorden te leren. Daarom gebruiken we bij de dictées een dicteeschema met de volgende twee kolommen: 'ik weet het' en 'ik weet het niet zeker'. Het dicteeschema biedt ook de mogelijkheid de fout geschreven woorden te laten verbeteren, als uitgangspunt voor de daaropvolgende extra oefeningen.

Bij de gevolgde werkwijze hoort ook het onderscheid in zelfstandig en begeleid oefenen. Kinderen die een dictee voldoende hebben gemaakt, oefenen hun 'foute' woorden op een specifieke wijze zelfstandig, individueel of in tweetallen.

Kinderen met een onvoldoende dicteescore oefenen onder leiding van de leerkracht, na eerst aanvullende instructie of andersoortige hulp te hebben gehad. Spellingbewustzijn wordt volgens ons met name gestimuleerd door zelfverantwoordelijk leren, en waar mogelijk proberen we dit dan ook te realiseren.

Dictee en dicteeschema

Het is de bedoeling dat elk dictee wordt gemaakt met behulp van het dicteeschema (bijlage 6). Het schema verplicht de kinderen na te denken of ze het woord direct kunnen schrijven of dat ze het woord op een of andere wijze moeten beredeneren. In het eerste geval kiezen ze voor kolom 1, in het tweede geval voor kolom 2.

Tijdens het nakijken kruist u de desbetreffende goed- of foutkolom aan. Ook kunt u de fout zelf aangeven, of de kinderen dit laten uitzoeken.

Wanneer de kinderen hun dictee terugkrijgen, moeten ze de foute woorden verbeteren in de laatste kolom. Ze moeten daarvoor het foute woord opzoeken in hun Bouwschrift en nagaan wat de fout is. Daarna wordt het goede woord nageschreven, waarbij ze de lastige letters rood kleuren. Vervolgens worden de fout geschreven woorden nog extra geoefend.

Zelfstandig en begeleid oefenen na een dictee

• Zelfstandig oefenen

Bij elk dictee wordt aangegeven welke score voldoende is. Een voldoende score kan echter betekenen dat er toch enkele woorden fout zijn. Kinderen met fouten maar met een voldoende score oefenen hun fouten zelfstandig. De werkwijze is gericht op woordbeeldvorming en eventuele spellingregels. Want dat een kind – bij een voldoende dicteescore – een woord fout heeft geschreven, betekent dat de desbetreffende spellingregel bij dat woord niet heeft gefunctioneerd! Het oefenen gebeurt zelfstandig of in een tweetal, als volgt:

- lezen en bekijken van het goede woord;
- zich het woord voorstellen (met de ogen naar boven gericht proberen 'in je hoofd' te kijken);
- het woord met de vinger in de lucht schrijven;
- het woord met de ogen dicht op een blanco blaadje schrijven of kijkend schrijven op gelinieerd papier;
- het woord nalezen en vergelijken met het voorbeeld.

• Begeleid oefenen

De kinderen met een onvoldoende dicteescore gaan specifiek oefenen, begeleid door de leerkracht. Daarvoor is nodig dat geanalyseerd wordt welke fouten er zijn gemaakt. Daarbij is het belangrijk te achterhalen of de fouten een verspreid foutenbeeld tonen of juist probleem-specifiek zijn. Op grond daarvan moet hulp geboden worden. Bij de lesbeschrijving wordt steeds aangegeven welk soort ondersteuning wenselijk of noodzakelijk is. Soms gaat het om aanvullende instructie of herhaling van een oefening, soms gewoon om inprenting van de desbetreffende woorden. Het kan dus zijn dat deze kinderen eveneens het oefenprogramma volgen zoals dat bij zelfstandig oefenen beschreven is, maar nu begeleid door de leerkracht.

De stelopdrachten

Een groot deel van elke vierde en vijfde les van een lessenreeks wordt besteed aan het schrijven van een verhaal. Het eerste verhaal staat in het Bouwschrift. Bij de stelopdracht horen twee illustraties die elk een verschillend moment van het verhaal weergeven. Het verhaal is niet compleet. Met behulp van de tekst en de illustraties moeten de kinderen het verhaal afmaken, zodanig dat het goed leesbaar wordt, eerst in het klad, vervolgens in het net (met een eigen tekening erbij).

Het tweede verhaal staat in het Bouwboek. De opzet is iets anders, meer open. Het verhaal bestaat uit twee korte leesstukjes, afgewisseld door twee illustraties. De illustraties moeten nu worden beschreven om het verhaal compleet te maken. Tussen de tekst en de illustraties zijn vaak tussenzinnen nodig, om de kinderen te leren verbanden te leggen. Het slot van het verhaal is altijd open. Soms geeft de tweede illustratie daarvoor een suggestie.

Vanaf Blok 2 worden hoofdletters en leestekens gebruikt. Het is belangrijk dat u de kinderen vanaf het begin leert om deze hoofdletters en leestekens te gebruiken. Het stellen gebeurt namelijk vanuit de gouden regel: je schrijft voor een lezer. Die lezer heeft baat bij hoofdletters en leestekens, maar ook bij verzorgd schrift en een illustratie. Het ophangen van de gemaakte verhalen in de klas of het meegeven ervan naar huis stimuleert het 'gelezen worden'. Regelmatig zult u erop worden geattendeerd bij de kinderen systematisch werken te stimuleren. Zowel bij verhaal 1 als 2 is er sprake van een gewenste werkvolgorde (handelingswijzer). Wanneer u de kinderen deze werkvolgorde regelmatig laat verwoorden, stimuleert u het systematisch leren aanpakken van een stelopdracht.

Leerdoelen

De kinderen:

- beheersen de vaste medeklinkercombinaties sch, ch, cht, ng en nk;
- kunnen klankzuivere woorden met medeklinkercombinaties voor- en achteraan in lettergroepen schrijven;
- herkennen woorden met twee eindmedeklinkers en een tussenklank (bijvoorbeeld melk, storm) en kunnen deze woorden in lettergroepen schrijven.

Vaardigheden

De kinderen:

- kunnen eenlettergrepige woorden zowel in klanken als in lettergroepen analyseren;
- kunnen de bijzondere klankgroepen eer - oor - eur en aai - ooi - oei in nieuwe woorden herkennen en schrijven.

Instructieaspecten

De leerstof is als volgt ingedeeld:

- 1 woorden eindigend op ng of nk;
- 2 woorden beginnend met sch;
- 3 woorden met twee eindmedeklinkers en een tussenklank (woorden eindigend op lf, lg, lk, lm, lp, rf, rg, rk, rm en rp);
- 4 woorden met ei of au;
- 5 woorden eindigend op ch of cht;
- 6 nieuwe woorden met een bijzondere klankgroep (eer - oor - eur en aai - ooi - oei);
- 7 woorden met medeklinkercombinaties voor- en achteraan;
- 8 nieuwe woorden met ei en au.

Lessenoverzicht

les 1	ng en nk	6
les 2	ng en nk	6
les 3	ng en nk	6
les 4	controle en toepassing	8
les 5	herhaling en toepassing	9
les 6	sch	11
les 7	sch	11
les 8	herhaling	11
les 9	controle en toepassing	13
les 10	herhaling en toepassing	14
les 11	lf - lm - lp, rg - rk - rm	15
les 12	lf - lk - lp, rf - rk - rm - rp	15
les 13	lf - lk - lm, rg - rk - rm	15
les 14	controle en toepassing	17
les 15	herhaling en toepassing	18
les 16	ei	19
les 17	au	19
les 18	ei en au	19
les 19	controle en toepassing	21
les 20	herhaling en toepassing	22
les 21	cht en gt	23
les 22	ch, cht en gt	23
les 23	ch, cht en gt	23
les 24	controle en toepassing	25
les 25	herhaling en toepassing	26
les 26	eer - oor - eur	27
les 27	aai - ooi - oei	27
les 28	herhaling	27
les 29	controle en toepassing	29
les 30	herhaling en toepassing	30
les 31	medeklinkers voor- en achteraan	31
les 32	medeklinkers voor- en achteraan	31
les 33	medeklinkers voor- en achteraan	31
les 34	controle en toepassing	33
les 35	herhaling en toepassing	34
les 36	ei (uitbreiding)	35
les 37	au (uitbreiding)	35
les 38	herhaling	35
les 39	controle en toepassing	37
les 40	herhaling en toepassing	38
les 41	afsluiting	39
les 42	afsluiting	39
les 43	afsluiting	40
	Kopieerbladen	44

Didactische aandachtspunten

Vaste medeklinkercombinaties

Voor aan het woord kennen we als vaste medeklinkercombinatie alleen sch. Deze combinatie is voor kinderen gemakkelijk aan te leren omdat het alternatief sg voor aan het woord niet voorkomt. (In een samenstelling als nieuwsgierig komen we daar later op terug.) De instructie moet gericht zijn op de vaste koppeling tussen de klankgroep /sg/ en de lettergroep sch. De oefeningen zijn daar ook op gericht. Lastiger is de ch en cht op het eind van een woord. Naast een woord als pech komt ook weg voor. Hetzelfde geldt voor echt en legt. Om dit probleem voor kinderen beheersbaar te maken, leren de kinde-

ren dat na a - e - i - o - u altijd cht volgt.

Vervolgens leren ze daarop drie uitzonderingen, namelijk ligt (liggen), legt (leggen) en zegt (zeggen).

Woorden die eindigen op ch zoals pech, zich en toch, worden ingeprent. Er bestaan namelijk ook alternatieven (big, mag, weg, log, mug).

De medeklinkercombinaties ng en nk worden als vaste lettergroep aangeleerd. Bij de aanbieding ligt de nadruk op het analyseren op het gehoor in lettergroepen (b-ang, v-ink). De analysevorm die de kinderen in de vorige blokken hebben geleerd, wordt nu specifiek benut bij het aanleren van ng en nk. Daarbij geldt de of-of redenering: het is óf ng óf nk, dus ngk kan nooit. Vanaf het begin wordt dus de combinatie ngk onmogelijk en wordt deze vaak optredende fout voorkomen. Tevens leren de kinderen het woord langer te maken als ze twifelen tussen ng en nk (ring - ringen, bank - banken). In het tweelettergrepige woord is het onderscheid ng - nk beter hoorbaar.

Bij het aanleren van alle vaste medeklinkercombinaties wordt bij de instructie uitgegaan van de klankvorm van woorden, waarbij het woord wordt geanalyseerd in klankgroepen. De werkwijze is steeds:

- 1 Luister naar het woord.
- 2 Verdeel het woord in klankgroepen.
- 3 Schrijf het woord op.
- 4 Controleer (lees) het woord.

Daarnaast wordt bij de oefeningen in het Bouwschrift aandacht besteed aan woordbetekenis en woordbeeld. Het gaat uiteindelijk om een optimale samenhang van woordbetekenis, klankvorm en woordbeeld.

Eindmedeklinkers met tussenklank

Wanneer de voorlaatste medeklinker een l of r is, wordt vaak een tussenklank gesproken wanneer er een f, g, k, m, n of p volgt. Het wel of niet voorkomen van deze klank verschilt van streek tot streek.

Wanneer kinderen het desbetreffende woord door middel van klankanalyse proberen te schrijven en het woord dan langzaam voor zichzelf uitspreken, wordt de tussenklank bijna altijd gevormd. Het is daarom belangrijk dat ze deze klank leren vermijden. Dit kan op twee manieren:

- 1 door de woorden in klankgroepen te analyseren en niet in klanken (mel-k en niet m-e-l-k, stor-m enzovoort);
- 2 door de woorden te schrijven in een woordvorm

b a l k en zo het woordbeeld van elk woord te benadrukken.

Bij de instructie en aanbieding wordt weer uitgegaan van de klankvorm, met analyse in klankgroepen. In de oefeningen komt het woordbeeld er nadrukkelijk bij.

Woorden met ei of au

De kinderen hebben de tweetekenklanken ei en au al geleerd bij het lezen. Bij het schrijven wordt het lastiger omdat er geen klankonderscheid bestaat tussen ei/ij en au/ou.

Kinderen die een streektaal spreken waarbij de ij wordt gesproken als ie (dijk - diek), beschikken over een hulpmiddel om te kunnen kiezen voor de schrijfwijze ei of ij. Dit hulpmiddel dient ook gebruikt te worden. Maak de kinderen erop attent!

Instructie en oefening zijn bij de ei- en au-woorden gericht op de combinatie van woordbetekenis en woordbeeld. Daarbij wordt de kinderen geleerd (afpraak!) bij twijfel te kiezen voor ij respectievelijk ou. De kinderen leren namelijk veel meer woorden schrijven met ij en ou, dan met ei en au. De ij en ou zijn daarom 'gewoon' en worden klankzuiver aangeleerd. De ei en au zijn 'bijzonder' en worden door middel van woordbetekenis en woordbeeld ingeprent (hij en hei).

Woorden met bijzondere klankgroepen

De reeds bekende klankgroepen eer - oor - eur en aai - ooi - oei komen terug in nieuwe woorden met medeklinkercombinaties. De door de kinderen geleerde werkwijze van klankgroepanalyse wordt doorgetrokken (sch-eur, soor-t, sn-oei-t). Daarnaast wordt veel aandacht besteed aan het woordbeeld met behulp van de woordvorm (**ee:r**, **aa:i**).

Hoofdletters en leestekens

Vanaf dit blok worden hoofdletters en leestekens als spellingaspect steeds geïnstrueerd en geoefend bij de steltaak. Voorlopig gaat het daarbij om hoofdletters aan het begin van de zin en bij namen van personen en dieren. Bij de leestekens gaat het om de punt, komma, het vraagteken en uitroepeteken. De aanhalingstekens bij directe rede komen wel voor in de aangeboden verhaaltjes maar worden pas in Blok 5 echt aan de orde gesteld.

Woordpakketten (basisstof)

les 1 ng - nk	les 2 ng - nk	les 3 ng - nk
wang	tang	slang
tong	ring	kring
bank	gang	plank
pink	vink	drink
bang	ding	breng
denk	eng	tong
lang	tong	dank
jong	vang	pink
zing	jong	zing
ging	bang	wang
gong	pink	gong
	lang	
	bank	

Materiaal

- Bouwschrift les 1 t/m 3
- Bouwboek les 1 t/m 3
- Kopieerbladen 1 en 5

Extra materiaal

Computerprogramma Spellinghulp
Module 1: thema 3 oefening 3.7

Lesverloop

Introductie spellingaspecten

Geef een voorbeeld van een ng-woord (bijvoorbeeld ring) en verdeel het woord in twee klankgroepen (r-ing). Schrijf het woord op het bord en onderstreep de ing-lettergroep. Maak het woord ook langer en vertel de kinderen dat de ng dan beter te horen is. Doe daarna hetzelfde met een nk-woord. Als voorbeeld kunt u bank gebruiken (b-ank, banken). Vertel de kinderen dat de combinatie ngk niet bestaat. Het is altijd ng of nk. Bij twijfel moeten ze het woord langer maken zodat je de ng of nk goed kunt horen. (Langer maken is e of en achter het woord zetten.) Laat ook horen dat je deze woorden niet goed in klanken kunt analyseren: het klinkt dan heel raar. Dus niet r-i-n-g, maar r-ing.

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen

De kinderen die voldoende hebben aan de introductie (de activiteitengroep) gaan zelfstandig de oefeningen uit het Bouwschrift maken. De kinderen kennen de oefenvormen. Daarna gaan ze door met de activiteiten in het Bouwboek.

• Begeleid oefenen

Instructie

Oefen met de kinderen op het gehoor een woord met een andere korte klinker dan in de introductie gebruikt is. Bespreek vervolgens elke oefening uit het Bouwschrift. Doe steeds het eerste woord samen met de kinderen.

Woordbetekenis

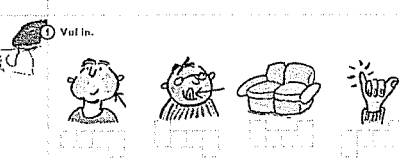
Bespreek de illustraties zodat de woordbetekenis verduidelijkt wordt. Besteed apart aandacht aan de volgende woorden die niet betekenisvol zijn aangeboden:

- les 1: ging
- les 2: ding

les 1

Les 1 ng en nk

Vul in.

Kies ng of nk.

Hij is ba .

Ik de . aan jou.

Het touw is la .

De poes is jo .

Ik zi . heel vaak.

Hij gi . niet mee.

Schrijf op.

zij zingen ik

twee banken één

twee wangen één

wij denken ik

twee gongen één

Kies ng of nk.

de . pl . jo .

ba . gl . la .

kopieerblad 1 of bouwboek blz. 2

Opgave 1

Woorden invullen bij de illustraties. Illustraties: wang, tong, bank, pink.

Wijs op de woordvorm onder de illustraties. In de vakken voor de ng en nk staat een stippellijn tussen de twee letters om aan te geven dat deze twee letters bij elkaar horen.

Opgave 2

Woorden invullen in een zin.

Illustratie: 'Ik ben bang.'

De kinderen kiezen uit ng of nk en schrijven het hele woord op. Het wolkje geeft aan dat ze zelf de ontbrekende letters moeten bedenken.

Opgave 3

Woorden vormen.

Illustratie: 'Zij slaat op een gong.'

Het langer maken van woorden wordt hier zichtbaar doordat het 'lange' woord in het enkelvoud moet worden geschreven.

Wijs de kinderen op het verschil tussen naamwoorden (banken, wangen, gongen) en werkwoorden (zingen, denken). Gebruik ook deze termen. De kinderen zullen er nog vaker mee geconfronteerd worden.

Opgave 4

Woorden samenstellen.

Met behulp van ng of nk worden losse woorden samengesteld en geschreven.

les 2

Les 2 ng en nk

Vul in.

Kies ng of nk.

Dat is een raar di .

Ik kijk in de ga .

Een vi . is een diër.

Ik vind het hier e .

Mijn to . doet pijn.

Ik va . de bal.

Schrijf op.

twee tangen één

twee vinken één

twee tongen één

twee gangen één

zij vangen ik

Bedenk een rijmwoord.

long . wang . vink .

tang . ring . dank .

kopieerblad 1 of bouwboek blz. 2

Opgave 1

Woorden invullen bij illustraties. Illustraties: tang, ring, gong, vink. Wijs op het verschil in woordvorm tussen ng en nk. De combinatie ngk kan nooit. Er is gewoon geen plaats voor drie letters.

Opgave 2

Woorden invullen in een zin.

Illustratie: 'Ik vind het hier eng.'

De kinderen kiezen uit ng of nk en schrijven het hele woord op.

Opgave 3

Woorden vormen.

Illustratie: 'Ik vang een bal.'

Van een tweelettergrepig woord wordt de eenlettergrepige vorm opgeschreven. Wijs op het verschil tussen naamwoorden met één ervoor en de werkwoorden met zij of ik ervoor.

Opgave 4

Rijmwoorden bedenken.

Zelf een rijmwoord bedenken bij een ng- of nk-woord. Stimuleer de kinderen een woord te kiezen dat niet op de desbetreffende bladzijde in het Bouwschrift staat.

les 3

Les 3 ng en nk

Vul in.

Kies ng of nk.

Ik bre . het boek mee.

De pla . is leeg.

Een sla . is een diër.

Ik dri . het glas leeg.

Hij zit in de kri .

Schrijf op.

wij brengen ik

zij drinken ik

twee kringen één

twee planken één

twee slangen één

Bedenk een rijmwoord.

tong . ding . eng .

pink . bank . gang .

kopieerblad 1 of bouwboek blz. 2

Opgave 1

Woorden invullen bij illustraties. Illustraties: slang, kring, plank, drink.

Het gaat nu om woorden met twee beginmedeklinkers, waardoor de woordvorm er anders uit ziet.

Opgave 2

Woorden invullen in een zin.

Illustratie: 'Ik drink het glas leeg.'

Opgave 3

Woorden vormen.

Illustratie: 'Ik breng een doos mee.'

Opgave 4

Rijmwoorden bedenken.

Individuele verwerking

• Bouwschrift (instructiegroep)

Na de oefeningen in het Bouwschrift volgt een uitloopopdracht met behulp van kopieerblad 1. De kinderen moeten de woorden rubriceren als ng- of nk-woord, onderverdeeld in woorden met a, e, i of o. Wanneer u deze rubricering zelf vooraf aanbrengt, zijn er geen problemen: ang, ing, eng, ong en ank, ink, enk. Laat de kinderen er zelf nog woorden bij bedenken. Voor heel 'moeilijke' woorden (punk, vonk, slang) staan er nog extra rubrieken op het werkblad. Na de rubricering kiezen de kinderen zelf uit elke rubriek een woord of woordpaar waarmee ze een zin bedenken.

• Bouwboek (activiteitengroep)

Er zijn twee woordpakketten beschikbaar voor drie lessen, die allereerst op een werkblad (kopieerblad 4) worden verwerkt. Daarna volgen als keuzeactiviteiten een woord- en zinsoefening. Tot slot worden de nieuwe woorden door middel van een keuzedictee individueel of in een tweetal geoefend. Maak de kinderen erop attent dat ze zelf om uitleg moeten vragen als ze een woord niet kennen. Neem eens een steekproef met bijvoorbeeld de woorden stang en flink.

Afsluiting

Gebruik de afsluiting om kort aandacht te besteden aan woorden met betrekking tot woordenschat, woordbetekenis of schrijfwijze. Benadruk ook de of-of situatie: of ng of nk, nooit ngk.

Besteed daarbij aandacht aan de volgende zinnen die naar betekenis lastig zijn:

- Les 1: Hij ging niet mee. (De verleden tijd is lastig!)
- Les 2: Dat is een raar ding. (Wanneer gebruik je dat woord?)
Ik vind het hier eng.
- Les 3: Hij zit in de kring.

Introductie dictee

Het dictee bestaat uit twintig zinnen met een dicteewoord. Alle woorden zijn afkomstig uit het basispakket. Met elke medeklinkercombinatie komen tien woorden voor.

Geef kort aan waar het in het dictee vooral om gaat. Wijs de kinderen op de volgende twee strategieën: kijk naar de 'woordfoto' in je hoofd en schrijf het woord op, of: verdeel het woord in twee klankgroepen en schrijf het woord in twee delen op (maar deze wel aan elkaar!).

Materiaal

- Bijlage 6 Dicteeschema
- Bouwschrift les 4

Controledictee 9

Instructie

Geef de kinderen vooraf de volgende instructie:

- 1 Ik lees een zin voor.
- 2 Daarna zeg ik een woord uit de zin.
- 3 Je zegt dat woord na (hardop of fluisterend) en denkt aan het woord ('kijk in je hoofd').
- 4 Daarna schrijf je het woord op in kolom 1 of 2 (van het dicteeschema). Je schrijft dat woord in kolom 1 als je het woord 'in je hoofd gezien' hebt en anders in kolom 2.
- 5 Je leest het woord nog eens na om te zien of je niets bent vergeten.

	schrijf op
1 Er zit wat zwart op je wang.	wang
2 Mijn pink doet pijn.	pink
3 Hij steekt zijn tong uit.	tong
4 Ik ben niet bang van hem.	bang
5 In de tuin staat een bank.	bank
6 Ik ben mijn ring kwijt.	ring
7 Een lam is een jong schaap.	jong
8 Ik denk dat ik mee ga.	denk
9 Een vink is een vogel.	vink
10 Dat ding ken ik niet.	ding
11 Ik vang een bal.	vang
12 Hij slaat op een gong.	gong
13 Ik dank je voor je hulp.	dank
14 Zing je met ons mee?	zing
15 Ik vind het hier eng.	eng
16 De slang glijdt door het gras.	slang
17 Ik drink heel vaak thee.	drink
18 De stoelen staan in een kring.	kring
19 De plank zit niet goed vast.	plank
20 Ik breng je tas wel even.	breng

Score

Voldoende: 16 of meer woorden goed.

Introductie steltaak 1

Met ingang van Blok 2 worden in het Bouwschrift en Bouwboek hoofdletters gebruikt, ook bij de stelopdracht. Daarom wordt het spellingaspect hoofdletters steeds behandeld en geoefend door middel van de steltaak. Vertel de kinderen dat de hoofdletters gebruikt worden aan het begin van de zin en bij namen van mensen en dieren. Voorlopig is dit genoeg informatie.

Bespreek ook kort de functie van punten, komma's, vraagtekens en uitroepetekens. Deze leestekens moeten de kinderen nu zelf gaan gebruiken bij de stelopdrachten, omdat ze steeds meer zinnen bedenken. We mikken daarbij op modelleren. De kinderen krijgen steeds een deel van het verhaal aangeboden, compleet met hoofdletters en leestekens. Vervolgens gaan ze dit naschrijven. In een volgend blok krijgen ze als opdracht hoofdletters en leestekens aan een bestaande tekst toe te voegen. Nu volstaan we met het navolgen van het goede voorbeeld.

Geef de kinderen vooraf de volgende werkvolgorde (handelingswijzer):

- 1 Kijk naar de twee tekeningen. De eerste tekening toont het begin van het verhaal, de tweede tekening een later moment (meestal het eind).
- 2 Lees het verhaal zin voor zin en bedenk welke letters ingevuld moeten worden of welk woord ingevuld moet worden.
- 3 Bedenk welke zin ingevuld zou kunnen worden op de lege plaats. Vul die zin in.
- 4 Lees het hele verhaal nog een keer en denk na of het zo goed is.
- 5 Schrijf het goede verhaal over op een blaadje. Let op hoofdletters, punten en komma's.
- 6 Bedenk zelf daarna nog een of meer zinnen bij het verhaal.
- 7 Maak een tekening bij het verhaal.

Het verhaal gaat over Ank en Henk die samen een bouwvallig huis ingaan. Het verhaal heeft een open einde. De kinderen moeten het zelf afmaken. De meeste kinderen zullen de taak zelfstandig kunnen maken. U weet waarschijnlijk welke kinderen hulp nodig hebben. Geef deze kinderen individuele ondersteuning of laat ze in tweetallen werken. Om teleurstellingen te voorkomen, controleert u hun verhaal voordat ze het op een blaadje naschrijven. U kunt de opdracht eventueel in twee delen splitsen: eerst stap 1 t/m 4, daarna stap 5 t/m 7.

Afsluiting

Bespreek klassikaal wat de kinderen moeilijk vonden aan deze opdracht en welke oplossingen ze bedacht hebben. U kunt ook een of twee kinderen het verhaal laten voorlezen en/of enkele illustraties laten tonen.

Introductie

Licht het nagekeken dictee kort toe: noem een paar opvallende aspecten. Geef de dictees terug. Laat de kinderen die geen fouten gemaakt hebben direct beginnen aan hun stelopdracht. Ze kunnen opdracht 1 afmaken, of beginnen met opdracht 2 (in het Bouwboek).

Opdracht 2 heeft een ander karakter dan de overeenkomstige opdrachten in Basisblok en Blok 1. De kinderen zien nu steeds een verhaal dat is opgebouwd uit tekstblokken, afgewisseld met illustraties. De illustraties beelden de voortgang van het verhaal uit. De kinderen moeten het volledige verhaal opschrijven, maar daarbij hebben ze steun aan de illustraties. Ze kunnen eventueel volstaan met het beschrijven van wat ze zien op de illustratie. Uiteraard is het beter als ze er zelf nog dingen bij bedenken.

De werkvolgorde (handelingswijzer) voor de kinderen is steeds:

- 1 Lees het eerste stukje tekst.
- 2 Bekijk de illustratie en bedenk daarvoor zinnen.
- 3 Schrijf deze zinnen op een blaadje.
- 4 Lees het tweede stukje tekst.
- 5 Bekijk de illustratie en bedenk hoe het verhaal afloopt.
- 6 Schrijf deze zinnen op een blaadje.
- 7 Lees je eigen zinnen nog eens na en kijk of je niets bent vergeten (woordjes, hoofdletters, punten of komma's).
- 8 Schrijf het hele verhaal in het net.
- 9 Teken de afloop van het verhaal.

Materiaal

- *Nagekeken dictees*
- *Bouwboek les 5*

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen

De kinderen die fouten hebben gemaakt in hun dictee, maar daarvoor toch een voldoende score hebben gehaald, schrijven de onjuist geschreven woorden achter in het Bouwschrift in de 'lijst met moeilijke woorden'. Daarna oefenen ze deze woorden met behulp van inprenting (woord bekijken, blaadje erop leggen, 'in je hoofd kijken', het woord opschrijven en nakijken of het goed is). Daarna gaan ze verder met de eerste of tweede steltaak.

• Begeleid oefenen

Kinderen met een onvoldoende dicteescore kunnen twee soorten fouten hebben gemaakt met betrekking tot de geoefende spellingaspecten:

- ze verwarren ng en nk
- ze schrijven ngk

De tweede fout is gemakkelijk te verhelpen. De lettercombinatie ngk komt niet voor. Alle woorden die de kinderen toch zo schrijven, laat u alsnog door middel van inprenting (woordbeeld) oefenen, met de nadruk op: ngk kan nooit.

De verwisseling van ng en nk is terug te voeren op het niet goed horen van het onderscheid. Dit is alleen te oefenen met behulp van het verlengen van het woord (e of en erachter). Dan is het klankverschil beter hoorbaar. Lukt dit ook onvoldoende, laat dan de desbetreffende woorden oefenen door middel van inprenting, gericht op het ontstaan van het woordbeeld. De werkwijze daarbij is steeds:

- 1 Lees het woord.
- 2 Schrijf het woord na en onderstreep (of kleur) het gedeelte dat lastig is.
- 3 Bedek het woord.
- 4 'Kijk in je hoofd' naar het woord.
- 5 Schrijf het woord uit je hoofd op.
- 6 Lees het woord nog eens en controleer of het goed is.

Afsluiting

Bespreek kort de ervaringen met de stelopdracht. Laat bijvoorbeeld twee kinderen hun verhaal voorlezen. Ga ook even in op de reden van het gebruik van hoofdletters en leestekens onder het motto: je schrijft voor een lezer. Voor die lezer zijn hoofdletters en leestekens van belang. Denk bijvoorbeeld aan namen, die gemakkelijk te herkennen zijn aan de hoofdletter.

Woordpakketten (basisstof)

les 6 sch	les 7 sch	les 8 sch (herhaling)
schop	schaap	schoen
schep	schaal	scheur
schat	schuur	schaar
schoon	school	schuur
schuin	schat	schaap
schaats	scheef	schaam
scheur	schip	schop
schoen	schep	schil
schor	schaar	schoon
schaal		schuin
		schat
		scheef

Materiaal

- *Bouwschrift les 6 t/m 8*
- *Bouwboek les 6 t/m 8*
- *Kopieerbladen 2 en 5*

Extra materiaal

Computerprogramma Spellinghulp
Module 1: thema 3 oefening 3.1

Lesverloop

Introductie spellingaspecten

In de vorige lessen hebben de kinderen twee vaste medeklinkercombinaties geleerd die aan het eind van een woord voorkomen. In deze lessen gaat het om een medeklinkercombinatie aan het begin van een woord: de sch. De kinderen kennen deze lettergroep al van het lezen. Laat ze enkele woorden noemen met sch en laat zien dat we /sg/ zeggen, maar altijd sch schrijven. De kinderen hoeven er dus niet over na te denken. Er bestaat een vaste relatie tussen /sg/ en sch aan het begin van een woord. Deze introductie volstaat voor de activiteitengroep.

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen

Voor de activiteitengroep zijn de oefeningen van les 6 en 7 bekend. Van les 8 zult u mogelijk oefening 3 moeten toelichten.

• Begeleid oefenen

Instructie

Aan de introductie valt dit keer niets toe te voegen.

Woordbetekenis

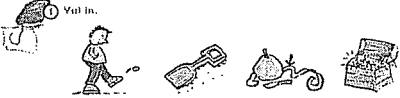
In les 6 zijn de woorden schaats, schor en schaal niet met een illustratie verduidelijkt. Zorg daarom zelf voor toelichting. (In les 7 is een illustratie van een schaal opgenomen!)

In les 8 moet in oefening 2 het woord schaam worden toegelicht. Bespreek in ieder geval alle illustraties, zodat de kinderen deze goed kunnen benoemen.

les 6

Les 6 sch

1 Vul in.

2 Schrijf op.

De was is oon. _____

Het boek staat uln. _____

3 Zoek het goede woord.
Kies uit: scheur, schaal, schor, schoen, schaats.

Ik op het ijs. _____

In de muur zit een . _____

Ik ben een kwijt. _____

Mijn stem is een beetje . _____

Dit is een met fruit. _____

4 Kies de letter.

schoo _____ schuu _____ schoe _____

scheu _____ schui _____ schaa _____

kopieerblad 2 of houwboek blz. 4

les 7

Les 7 sch

1 Vul in.

2 Schrijf op.

Een met een plein. _____

Daar ligt een . _____

3 Zoek een woord met sch.

Het huis staat ee . _____

We gaan naar oo . _____

Bij de boel ligt een l . _____

Ik graaf met een e . _____

Die aa is heel bot. _____

4 Bedenk een rijmwoord met sch.

stip _____ stuur _____ groen _____

krat _____ zwaar _____ step _____

kaol _____ slaap _____ neef _____

kopieerblad 1 of houwboek blz. 4

les 8

Les 8 herhaling

1 Vul in.

2 Zoek het goede woord.
Kies uit: schil, schuur, schaa, schop, schaam.

In de zit hool. _____

Een en een lam. _____

Ik me voor jou. _____

Hij geeft de bal een . _____

Ze gooit de in de bak. _____

3 Zoek twee woorden bij elke woordvorm.

4 Bedenk een rijmwoord met sch.

zoon _____ zweef _____ krat _____

stil _____ duin _____ klaar _____

kopieerblad 2 of houwboek blz. 4

Opgave 1

Woorden invullen bij illustraties.
Illustraties: schop, schep, schil, schat.

Wijs op de vakjes voor de sch met de stippellijnen. De letters sch horen bij elkaar, dus er zijn geen vaste scheidelijnen tussen de letters.

Opgave 2

Woorden aanvullen in een zin.
Illustraties: schoon, schuin.

Opgave 3

Woorden zoeken bij een zin.
Illustratie: scheur.
Wijs de kinderen erop niets in te vullen. Het hele woord moet op de schrijflijn worden geschreven.

Opgave 4

Woorden aanvullen.
Ze kiezen zelf een eindletter. Er zijn verschillende woorden mogelijk.

Opgave 1

Woorden invullen bij illustraties.
Illustraties: schaa, schaal, schuur.

Opgave 2

Woorden aanvullen in een zin.
Illustraties: school, schat.

Opgave 3

Woorden bedenken bij een zin.
Illustratie: 'Het huis staat scheef.'
Praat over de begrippen scheef en schuin. We gebruiken ze in feite door elkaar.

Opgave 4

Rijmwoorden bedenken.
Zelf een rijmwoord bedenken met sch levert negen woorden op. Alleen schip, schoen en schaar zijn nieuw.

Opgave 1

Woorden invullen bij illustraties.
Illustraties: schoen, scheur, schaar.

Opgave 2

Woorden zoeken bij een zin.
Illustratie: 'Een schaa en een lam.'

Opgave 3

Woorden zoeken bij een woordvorm.
Drie woordvormen waarbij steeds twee woorden moeten worden gezocht.

Opgave 4

Rijmwoorden bedenken.
Rijmwoorden zoeken met sch levert zes reeds geoefende woorden op.

Individuele verwerking

• Bouwschrift (instructiegroep)

Deze kinderen gaan als vervolgvactiviteit op de oefeningen uit het Bouwschrift de geoefende woorden rubriceren op kopieerblad 2. Zet op het werkblad de volgende rubrieken: aa - a, ee - e, oo - o, uu - u, i - ie, ui - eu en oe.

Daarna kiezen de kinderen uit elke rubriek een woord en maken ze er een zin mee.

• Bouwboek (activiteitengroep)

Na het Bouwschrift gaan deze kinderen verder met het Bouwboek, en met kopieerblad 5.

Voor drie lessen zijn er twee extra woordpakketten beschikbaar met rubriceer-, woord- en zinsactiviteiten.

Bij één woord oefening wordt onderscheid gemaakt tussen woorden met een korte of lange klinker of met een tweetekensklank. Zo nodig kunt u dit toelichten.

De woorden schors, schaaf en schots moeten mogelijk besproken worden. U kunt dit tussendoor doen of tijdens de afsluiting met de hele groep.

Afsluiting

Besteed aandacht aan de volgende woorden of zinnen die in de les aan de orde zijn geweest en waarvan de betekenis lastig is:

- Les 6: Mijn stem is een beetje schor.
Het boek staat schuin.
- Les 7: Het huis staat scheef.
Die schaar is heel bot.
- Les 8: Ik schaam me voor jou.

Voor de instructiegroep vormt dit een – belangrijke – herhaling, voor de activiteitengroep een controle van de veronderstelde woordenschat.

Introductie dictee

Het dictee bestaat uit vijftien zinnen met een dicteewoord. Alle woorden zijn afkomstig uit het basispakket. Met elke klinker of tweetekensklank komen een of twee woorden voor.

Geef kort aan waar het in het dictee vooral om gaat. Wijs de kinderen op de volgende twee strategieën: kijk naar de 'woordfoto' in je hoofd en schrijf het woord op, of: verdeel het woord in twee klankgroepen en schrijf het woord in twee delen op (maar deze wel aan elkaar!).

Materiaal

- Bijlage 6 Dicteeschema
- Bouwschrift les 9

Controledictee 10

Instructie

Geef de kinderen vooraf de volgende instructie:

- 1 Ik lees een zin voor.
- 2 Daarna zeg ik een woord uit de zin.
- 3 Je zegt dat woord na (hardop of fluisterend) en denkt aan het woord ('kijk in je hoofd').
- 4 Daarna schrijf je het woord op in kolom 1 of 2 (van het dicteeschema). Je schrijft dat woord in kolom 1 als je het woord 'in je hoofd gezien' hebt en anders in kolom 2.
- 5 Je leest het woord nog eens na om te zien of je niets bent vergeten.

	schrijf op
1 Het schilderij hangt scheef.	scheef
2 Het schip vaart weg.	schip
3 In het kasteel ligt een schat.	schat
4 Ik heb een scheur in mijn mouw.	scheur
5 Die schep is veel te klein.	schep
6 Ik schaats op de gracht.	schaats
7 De lijn is schuin getekend.	schuin
8 Dit is een schil van een peer.	schil
9 Ik maak de kooi schoon.	schoon
10 Er zit een gat in mijn schoen.	schoen
11 Ik zet mijn fiets in de schuur.	schuur
12 Die schaar is erg bot.	schaar
13 Hij geeft de bal een schop.	schop
14 Ik woon vlak bij de school.	school
15 Zijn stem klinkt schor.	schor

Score

Voldoende: 13 of meer woorden goed.

Introductie steltaak 1

Het verhaal gaat over Bart en Hans die voetballen op het schoolplein. De bal gaat op het doel af, maar de schoen van Bart volgt een andere richting. De eerste illustratie toont het plein met de twee jongens. De tweede illustratie suggereert een vervolg van het verhaal.

De werkvolgorde is zoals die van les 4. Deze werkvolgorde blijft het hele blok hetzelfde. Vraag een van de kinderen welke stappen ze achtereenvolgens moeten nemen. Wijs in de tekst op de vele hoofdletters en benadruk wanneer die gebruikt moeten worden. Maak de kinderen ook attent op zin 3, 5 en 8 die zonder komma of punt eindigen, en op zin 10, die met een komma eindigt. Praat even over de reden daarvan. Daarna kunnen de kinderen zelfstandig of in tweetallen met de steltaak beginnen.

Afsluiting

Vraag een kind het hele verhaal voor te lezen. Daarna kunnen andere kinderen voorlezen hoe hun slot luidt.

Introductie

Vertel de kinderen welke woorden iedereen goed had. Deel daarna de dictees uit en zet de kinderen aan het werk. Sommige kinderen moeten eerst nog woorden oefenen en gaan daarna verder met de steltaak. Andere kinderen beginnen meteen met steltaak 2 of maken steltaak 1 af. Steltaak 2 komt overeen met de taak in les 5. Wijs de kinderen er nog eens op dat de titel pas bedacht kan worden als het verhaal helemaal af is. Want pas dan weten ze goed waar het over gaat. De tekening die ze aan het slot maken, moet bij voorkeur tonen hoe het verhaal afloopt. Vraag een kind nog even de werkvolgorde te verwoorden. Planmatig leren schrijven is belangrijk.

Materiaal

- *Nagekeken dictees*
- *Bouwboek les 10*

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen

De kinderen die fouten hebben gemaakt in hun dictee, voegen de onjuist geschreven woorden toe aan de 'lijst met moeilijke woorden' achter in het Bouw-schrift.

• Begeleid oefenen

Dit zal nu niet nodig zijn. De woorden met sch geven meestal – na gerichte oefening – weinig problemen. Anders kunt u inprentoefeningen doen met de sch als lettergroep.

Afsluiting

Laat kinderen vertellen over steltaak 2. U kunt eventueel ook een kind zijn verhaal laten voorlezen, waarna andere kinderen vertellen wat zij hebben bedacht. U kunt ook naar de illustraties vragen, waarmee ze hun steltaak hebben afgerond.

Woordpakketten (basisstof)

les 11

lf - lm - lp,
rg - rk - rm

kerk
arm
tulp
helm
zalf
vork
erg
film
zorg
werk
zelf
help

les 12

lf - lk - lp,
rf - rk - rm - rp

golf
wolk
worm
kurk
warm
verf
elf
dorp
help
park
melk
wolf

les 13

lf - lk - lm,
rg - rk - rm

berg
jurk
hark
balk
kalf
melk
helm
worm
kurk
arm
vorm

Materiaal

- *Bouwschrift les 11 t/m 13*
- *Bouwboek les 11 t/m 13*
- *Kopieerbladen 1 en 6*

Extra materiaal

Computerprogramma Spellinghulp
Module 1: thema 3 oefening 3.2

Lesverloop

Introductie spellingaspecten

In de vorige lessen hebben de kinderen de sch als vaste medeklinkercombinatie geoefend voor aan het woord. In deze lessen gaat het om twee lastige medeklinkercombinaties met l of r achter aan het woord. Zet de combinaties waar het in de les om gaat op het bord, met de l- en r-combinaties apart. Wijs de kinderen op de l en r en laat ze een woord met een l- en r-combinatie noemen. Doe die woorden samen. Verdeel ze op het gehoor in twee lettergroepen en schrijf ze ook zo op (wer-k, gol-f). Maak duidelijk dat de tussenklank die soms gehoord wordt, niet geschreven wordt (/weruk/). Wanneer de kinderen de woorden in twee stukken analyseren in plaats van in losse klanken, hebben ze er geen last van.

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen

De activiteitengroep kent alle oefeningen en kan zelfstandig aan het werk.

• Begeleid oefenen

Instructie

De instructiegroep heeft extra oefening nodig met betrekking tot de auditieve analyse in twee stukken. Doe een aantal woorden per les samen. Wijs ook op de woordvormen in oefening 1 van elke les. Er is geen plaats voor een tussenklank.

Woordbetekenis

Behalve het benoemen en bespreken van de afgebeelde woorden, zijn er enkele woorden die specifiek moeten worden toegelicht, omdat ze niet zijn afgebeeld:

- les 11: zorg, zelf
- les 12: park, wolf
- les 13: vorm

les 11

Les 11
lf - lm - lp,
rg - rk - rm

1 Vul in.

2 Schrijf op.
 Hij doet za op zijn knie. _____
 Zij eet met een . _____

3 Zoek het goede woord.
Kies uit: zelf, erg, zorg, film, werk.
Ik vind dit heel . _____
Dit is een mooie . _____
Ik dat ik op tijd ben. _____
Ze vindt het leuk . _____
Ik ga niet mee. _____

4 Kies de letter: f - g - k - m of p.
hel _____ zal _____ ker _____
zor _____ wer _____ zel _____
tul _____ vor _____ fil _____

kopieerblad 1 of bouwboek blz. 6

Opgave 1

Woorden invullen bij illustraties.
Illustraties: kerk, arm, tulp, helm.
Wijs erop dat in de woordvorm geen plaats is voor een tussenklank. Na de l en r volgt meteen de eindmedeklinker.

Opgave 2

Woorden invullen in een zin.
Illustraties: 'Hij doet zelf op zijn knie,' en: 'Zij eet met een vork.'

Opgave 3

Woorden zoeken bij een zin.
Illustratie: 'Ik vind dit heel erg.'

Opgave 4

Woorden samenstellen door een letter te kiezen.
De eindmedeklinker moet steeds worden ingevuld. Soms zijn er twee oplossingen mogelijk.

les 12

Les 12
lf - lk - lp,
rf - rk - rm - rp

1 Vul in.

2 Schrijf op.
 Ze heeft het . _____
 Ik de stoel. _____

3 Zoek het goede woord.
Kies uit: elf, help, dorp, park, melk.
Het is al uur. _____
De boom staat in het . _____
Ik je wel. _____
Hij woont in een . _____
Ik lust geen . _____

4 Kies de letter: f - g - k - m of p.
mel _____ gol _____ hel _____
wal _____ war _____ var _____
kur _____ war _____ dor _____

kopieerblad 1 of bouwboek blz. 6

Opgave 1

Woorden invullen bij illustraties.
Illustraties: golf, wol, worm, kurk.

Opgave 2

Woorden invullen in een zin.
Illustraties: 'Ze heeft het warm,' en: 'Ik verf de stoel.'

Opgave 3

Woorden zoeken bij een zin.
Illustratie: 'Ik help je wel.'
Bespreek het onderscheid tussen boom en park.

Opgave 4

Woorden samenstellen door een letter te kiezen. Soms zijn er twee woorden mogelijk.

les 13

Les 13
lf - lk - lm,
rg - rk - rm

1 Vul in.

2 Schrijf op.
 Het jong van een koe heet . _____
 In dit pak zit . _____

3 Zoek het goede woord.
Ik ha het gras weg. _____
Hij heeft een he op. _____
Een wo is een dier. _____
Op de fles zit een ku . _____
Het ka loopt in de wel. _____

4 Bedenk een rijmwoord.
kerk _____ arm _____ kalf _____
elf _____ jurk _____ erg _____
park _____ vorm _____ wolf _____

kopieerblad 1 of bouwboek blz. 6

Opgave 1

Woorden invullen bij illustraties.
Illustraties: berg, jurk, hark, balk.
Bespreek met name het gebruik van een hark en van een balk.

Opgave 2

Woorden invullen in een zin.
Illustraties: een koe en een kalf, een melkpak en -beker.
Melk kan in een pak zitten, maar ook in een fles. Ga even in op het onderscheid, en op de reden daarvoor.

Opgave 3

Woorden bedenken in een zin.
Illustratie: 'Ik hark het gras weg.'

Opgave 4

Rijmwoorden bedenken.
Meestal is slechts één rijmwoord mogelijk. Ga in op de betekenis van het woord vorm. Eventueel kunt u dit woord bij de afsluiting van de les aan de orde stellen.

Individuele verwerking

• Bouwschrift (instructiegroep)

Na de oefeningen in het Bouwschrift volgt kopieerblad 1 met de rubriceeroefening en de zinnen. Gebruik als rubrieken de medeklinkercombinaties waar het in de les om gaat.

• Bouwboek (activiteitengroep)

Het Bouwboek bevat op pagina 6 twee extra woordpakketten met oefeningen. Met behulp van kopieerblad 6 kunnen de woordpakketten verwerkt worden. Ook nu gaat het om een pakket met eenlettergrepen en een pakket met tweelettergrepen woorden.

Afsluiting

Besteed vooral aandacht aan de betekenis van enkele lastige zinnen:

- Les 11: Ik zorg dat ik op tijd ben.
Ik ga zelf niet mee.
- Les 12: Ik help je wel.
- Les 13: Ik hark het gras weg.

Introductie dictee

Het dictee bestaat uit zestien zinnen met een dicteewoord. Alle woorden zijn afkomstig uit het basispakket. Met elke medeklinkercombinatie komen een of twee woorden voor.

Geef kort aan waar het in het dictee vooral om gaat. Wijs de kinderen op de volgende twee strategieën: kijk naar de 'woordfoto' in je hoofd en schrijf het woord op, of: verdeel het woord in twee klankgroepen en schrijf het woord in twee delen op (maar deze wel aan elkaar!).

Materiaal

- Bijlage 6 Dicteeschema
- Bouwschrift les 14

Controledictee 11

Instructie

Geef de kinderen vooraf de volgende instructie:

- 1 Ik lees een zin voor.
- 2 Daarna zeg ik een woord uit de zin.
- 3 Je zegt dat woord na (hardop of fluisterend) en denkt aan het woord ('kijk in je hoofd').
- 4 Daarna schrijf je het woord op in kolom 1 of 2 (van het dicteeschema). Je schrijft dat woord in kolom 1 als je het woord 'in je hoofd gezien' hebt en anders in kolom 2.
- 5 Je leest het woord nog eens na om te zien of je niets bent vergeten.

	schrijf op
1 De golf rolt over het strand.	golf
2 In de helm zit een deuk.	helm
3 De wolk schuift voor de zon.	wolk
4 Ik help je niet meer.	help
5 Doe dat zelf maar.	zelf
6 In het glas zit melk.	melk
7 De tulp hangt slap.	tulp
8 Het kalf is nog klein.	kalf
9 De verf druipt van de kwast.	verf
10 Ik zorg voor de poes.	zorg
11 Die jurk is te klein.	jurk
12 Het is hier heel warm.	warm
13 Hij woont in een dorp.	dorp
14 Die berg is heel hoog.	berg
15 Dit werk is niet leuk.	werk
16 De worm kronkelt door het gras.	worm

Score

Voldoende: 12 of meer woorden goed.

Introductie steltaak 1

Het verhaal gaat over Els en haar konijn Pluim. Els gaat het hok van Pluim schoonmaken. Daarbij ontstaat rommel, waar de kinderen een oplossing voor moeten bedenken.

De werkvolgorde is als in de vorige lessen. Vraag een van de kinderen te vertellen wat ze achtereenvolgens moeten doen. Wijs op de aanhalingstekens bij zin 4 en vraag waarom die daar staan. Wijs ook op zin 7 en 10. Bespreek waarom daarachter geen punt of komma staat. Herinner de kinderen ook aan het gebruik van de hoofdletters.

Afsluiting

Voor de kinderen geldt het principe: je schrijft voor een lezer. Stel dit aan de orde en bespreek wat de consequenties hiervan zijn bij het schrijven van een verhaal.

Introductie

Bespreek kort het gemaakte dictee en geef aan wie wat moet doen.

Steltaak 2 is gelijk aan de steltaak uit de vorige lessen.

Herinner de kinderen aan de werkvolgorde, met name wanneer ze een titel moeten bedenken.

Materiaal

- *Nagekeken dictees*
- *Bouwboek les 15*

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen

De kinderen die fouten hebben gemaakt in hun dictee, noteren de onjuist geschreven woorden achter in het Bouwschrift. Daarna gaan ze ermee oefenen. (Laat ze de woorden wel eerst verbeteren op het dicteeschema!)

• Begeleid oefenen

Kinderen die het dictee onvoldoende hebben gemaakt, als gevolg van het onvoldoende beheersen van de geoefende medeklinkercombinaties, zullen problemen hebben met de tussenklank of de lettervolgorde. In beide gevallen betekent dit extra oefening met betrekking tot het analyseren in twee stukken (bijvoorbeeld wer-k, gol-f). Oefen dit met de desbetreffende kinderen op het gehoor en laat ze de woorden ook zo noteren. Vervolgens worden de onjuist geschreven woorden nog eens ingeprent, waarbij u mikt op het ontstaan van woordbeeld.

Afsluiting

Besteed dit keer eens aandacht aan de bedachte verhaalstitels. Ga met de kinderen na of de titel ook te herkennen is in de tekening die ze bij het verhaal hebben gemaakt.

Woordpakketten (basisstof)

les 16 ei	les 17 au	les 18 ei en au
geit	pauw	saus
wei	saus	lauw
zeis	nauw	rauw
reis	kauw	gauw
trein	dauw	mei
zeil	lauw	ei
zei	gauw	hei
ei	au!	kei
hei	rauw	teil
kei		zeilt
mei		geit
		reis

Materiaal

- *Bouwschrift les 16 t/m 18*
- *Bouwboek les 16 t/m 18*
- *Kopieerbladen 2 en 7*

Extra materiaal

Computerprogramma Spellinghulp
Module 1: thema 7 en 8

Lesverloop

Introductie spellingaspecten

De kinderen kennen de ei en au als leesletters.

In deze lessen leren ze de meest voorkomende woorden ook schrijven. Voor de kinderen geldt als regel: de klanken /ij/ en /ou/ worden gekoppeld aan de ij en ou. Als ze twijfelen, moeten ze altijd kiezen voor ij of ou. De woorden met ei en au worden als uitzondering ingeprent. Kinderen die in hun streektaal een ie zeggen voor de ij (diek - dijk) kunnen dit als extra geheugensteuntje gebruiken.

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen

De oefeningen in het Bouwschrift spreken voor zich. De activiteitengroep zal er geen problemen mee hebben.

• Begeleid oefenen

Instructie

Er valt verder niets te instrueren. Elk te oefenen woord staat op zich. Probeer bij het bespreken van de oefening de samenhang op grond van betekenis te benadrukken (reis - trein, geit - wei, hei - kei enzovoort).

Woordbetekenis

Bespreek de illustraties en stel de volgende woorden aan de orde:

- les 16: kei
- les 17: dauw, gauw, rauw
- les 18: zeilt

les 16

Les 16 ei

1 Vul in.

Een _____ in de _____. Een boer met een _____.
 Op _____ met de _____. Een boot met een _____.

2 Zoek het goede woord.
 Kies uit: ei, mel, kel, hel, zel.

Ik _____ niets.
 In het nest ligt een _____.
 Een pad door de _____.
 Ze zit op een _____.
 De maand heet _____.

3 Kies het goede woord: hij of hei, zel of zij, wij of wei, mel of nij.

De koe loopt in de _____. We staan op de _____.
 Dit is van _____. Ik hoorde wat je _____.

Kopieerblad 2 of bouwbok blz. 8

Opgave 1

Woorden invullen bij illustraties.
 Illustraties: een geit in de wei, een boer met een zeis, op reis met de trein, een boot met een zeil.

Opgave 2

Woorden zoeken bij een zin.
 Illustratie: een pad door de hei.

Opgave 3

Woorden kiezen bij een zin.
 Wijs op de betekenis van de woorden, deze bepaalt de keuze.

les 17

Les 17 au

1 Vul in.

De _____ is mooi. Een kom met _____.
 De broek is _____. Een _____ op het dak.

2 Zoek het goede woord.
 Kies uit: rauw, lauw, gauw, aut, dauw.

Mijn fiets is nat van de _____.
 De soep is niet heet, maar _____.
 Ik kom _____ naar je toe.
 Als je valt, roep je _____.
 Het vlees is nog _____.

3 Kies de goede letter: au of ou.

z t _____ s s _____ l w _____
 n w _____ k s _____ f t _____
 g w _____ h t _____ p w _____

Kopieerblad 2 of bouwbok blz. 6

Opgave 1

Woorden invullen bij illustraties.
 Illustraties: pauw, een kom met saus, een nauwe broek, een kauw op het dak.

Opgave 2

Woorden zoeken bij een zin.

Opgave 3

Woorden maken.
 Hierbij moeten de kinderen uit au of ou kiezen. Wijs ze op de afspraak: als je het niet weet, kies je ou.

les 18

Les 18 ei en au

1 Afspraak

Leer de ei- en au- woorden uit je hoofd.
 Als je het niet zeker weet, kies je ij of au.

2 Vul in.
 Kies uit: rauw, lauw, saus, gauw.

De _____ is _____.
 en het vlees is _____.
 De kok maakt _____.
 dat hij wekomt.

Kies uit: ei, mel, kel, hel.

In _____ leggen vogels een _____.
 Pas dan op in de _____.
 want een ei is geen _____.

3 Kies uit: ei of ij, au of ou.

De soep is te z _____ t. _____
 Een t _____ i met sop. _____
 De k _____ w vliegt weg. _____
 Hij z _____ it op het meer. _____
 Mijn duim doet p _____ n. _____

4 Maak zelf woorden.

gel _____ nau _____ hou _____
 wij _____ sau _____ rei _____

Kopieerblad 2 of bouwbok blz. 6

Opgave 1

Introductie van een afspraak. De ei- en au-afpraak nadrukkelijk bespreken. Dit kan veel fouten voorkomen.

Opgave 2

Woorden invullen in een zin.
 Illustraties: 'De kok maakt gauw dat hij wekomt,' en: 'Pas op in de hei.'

Opgave 3

Woorden aanvullen in een zin.
 Illustratie: een teil met sop.

Opgave 4

Woorden maken.
 De eindmedeklinker moet worden bedacht.

Individuele verwerking

• Bouwschrift (instructiegroep)

Het rubriceren op kopieerblad 2 gebeurt in zes groepen ei - ij en au - ou. De ei-woorden worden verdeeld in woorden die eindigen op ei en woorden die eindigen op een medeklinker. De au-woorden worden verdeeld in woorden die eindigen op een w en woorden die eindigen op een andere letter. De kinderen vullen de geleerde ei- en au-woorden in en bedenken zelf woorden met ij en ou. Daarna maken ze enkele zinnen met een ei- en een au-woord.

• Bouwboek (activiteitengroep)

Het Bouwboek bevat op blz. 8 een extra woordpakket en een tekening met woorden. Het betreft woorden die op een later moment ook geoefend gaan worden door de kinderen van de instructiegroep.

Met de woorden van het woordpakket en de getekende woorden worden woord- en zinsoefeningen gedaan. Ten slotte wordt alles met behulp van een keuzedictee geoefend.

Afsluiting

De woorden gauw en zeilt (zeilen - zeil) zouden klassikaal besproken kunnen worden. Bespreek ook de zinnen:

- Les 16: Ik zei niets.
Ze zit op een kei.
- Les 17: Mijn fiets is nat van de dauw.
- Les 18: Hij zeilt op het meer.

Gekoppeld aan reis en trein kan ook het woord sein aan de orde komen. Dit woord is alleen opgenomen in het extra pakket. Wat woordenschat betreft is het echter voor alle kinderen belangrijk.

Introductie dictee

Het dictee bestaat uit twintig zinnen met een dicteewoord. Alle ei- en au-woorden zijn afkomstig uit het basispakket. Daarnaast komen ij- en ou-woorden voor. Want het gebruik van alleen ei- en au-woorden zou geen goede controle mogelijk maken. Geef kort aan waar het in het dictee vooral om gaat. Wijs de kinderen op de strategie waarmee geoefend is: kijk naar de 'woordfoto' in je hoofd en schrijf het woord op. Bij twijfel kiezen voor ij of ou.

Materiaal

- Bijlage 6 Dicteeschema
- Bouwschrift les 19

Controledictee 12

Instructie

Geef de kinderen vooraf de volgende instructie:

- 1 Ik lees een zin voor.
- 2 Daarna zeg ik een woord uit de zin.
- 3 Je zegt dat woord na (hardop of fluisterend) en denkt aan het woord ('kijk in je hoofd').
- 4 Daarna schrijf je het woord op in kolom 1 of 2 (van het dicteeschema). Je schrijft dat woord in kolom 1 als je het woord 'in je hoofd gezien' hebt en anders in kolom 2.
- 5 Je leest het woord nog eens na om te zien of je niets bent vergeten.

	schrijf op
1 De pauw geeft een schreeuw.	pauw
2 Hij zei iets tegen mij.	mij
3 Die som is fout.	fout
4 Voor de deur staat een rij mensen.	rij
5 In de kom zit saus.	saus
6 Mijn voet doet pijn.	pijn
7 Die boot zeilt heel snel.	zeilt
8 De straat is hier erg nauw.	nauw
9 Aan de tak hangt een touw.	touw
10 We gaan op reis met de trein.	reis
11 Ga maar gauw naar binnen.	gauw
12 Hij was heel blij.	blij
13 De soep is lauw.	lauw
14 Een geit eet graag gras.	geit
15 Die kast is van hout.	hout
16 Hij vraagt of wij meegaan.	wij
17 Dat boek is niet van jou.	jou
18 De teil zit vol zand.	teil
19 Mijn fiets is nat van de dauw.	dauw
20 Dat is zijn pen niet.	zijn

Score

Voldoende: 16 of meer woorden goed.

Introductie steltaak 1

Het verhaal gaat over Paul die een lijsternest weet in de tuin. Paul gaat kijken of er al jonge vogels in het nest liggen.

De eerste illustratie toont de lijster met een slak in zijn bek.

De tweede illustratie toont Paul als hij een trapje bij de heg zet. De kinderen mogen het vervolg bedenken. De werkvorm is als in de vorige lessen. Laat een van de kinderen de werkvolgorde noemen. Wijs de kinderen op de woorden met een hoofdletter en vraag naar de reden ervan. Vraag ze ook waarom zin 5 en 8 niet met een hoofdletter beginnen. Wijs op de zinnen met aanhalingstekens. Vraag de kinderen deze aanhalingstekens zelf ook aan te brengen in hun eigen zinnen.

Afsluiting

Bespreek de steltaak: wat er ingevuld moest worden op de lege plekken in het verhaal. Misschien zijn er alternatieven? Laat vervolgens enkele kinderen hun slot voorlezen.

Introductie

Vertel de kinderen welke woorden iedereen goed had. Stel even het woord jou aan de orde. Veel kinderen zullen het met een w op het eind hebben geschreven. Verduidelijk daarom het verschil tussen: het boek is niet van jou, en: het is jouw boek.

Ga kort in op steltaak 2. De werkvorm is nog dezelfde als in de vorige lessen. Wijs op de namen met ei en au: Paul en Rein. Vraag de kinderen waar ze op moeten letten om het de lezer van hun verhaal gemakkelijk te maken.

Materiaal

- *Nagekeken dictees*
- *Bouwboek les 20*

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen

De kinderen die fouten hebben gemaakt in hun dictee, noteren de onjuist geschreven woorden achter in het Bouwschrift. Wijs hen erop dat er aparte kolommen zijn voor ei-, ij-, au- en ou-woorden.

• Begeleid oefenen

Herhaal de instructie voor de kinderen die het dictee onvoldoende hebben gemaakt. Bij twijfel moeten ze kiezen voor ij en ou. Laat vervolgens de onjuist geschreven ei- en au-woorden extra oefenen.

Afsluiting

Ga dit keer met name in op de tekeningen die de kinderen hebben toegevoegd aan hun steltaak. Laat wat voorbeelden zien van tekeningen waarop het slot van het verhaal te zien is. (Je kunt zien hoe het is afgelopen!)

Woordpakketten (basisstof)

les 21 cht en gt	les 22 ch, cht en gt	les 23 ch, cht en gt
bocht	zich	ligt
wacht	zicht	zacht
richt	och	dicht
lacht	toch	kucht
zucht	ach	toch
ligt	acht	vecht
dicht	pech	recht
echt	echt	pech
legt	licht	veegt
zegt	bocht	lacht
zacht	wacht	legt
recht	nicht	zaagt
nicht	lucht	tocht
licht	nacht	
vecht	dacht	
nacht	zegt	
	tocht	
	legt	

Materiaal

- *Bouwschrift les 21 t/m 23*
- *Bouwboek les 21 t/m 23*
- *Kopieerbladen 2 en 8*

Extra materiaal

Computerprogramma Spellinghulp
Module 1: thema 9

Lesverloop

Introductie spellingaspecten

Herinner de kinderen aan de medeklinkercombinatie sch die ze in les 6, 7 en 8 hebben geoefend. Nu komt de ch opnieuw aan de orde op het eind van het woord.

In les 21 leren de kinderen de volgende afspraak: alleen na een korte klinker volgt cht, behalve bij liggen (ligt), leggen (legt) en zeggen (zegt). Na een lange klinker of tweetekensklank volgt gt (afgezien van een paar uitzonderingen bij meerlettergrepige woorden). Deze afspraak beperkt het probleem.

In les 22 wordt de afspraak aangevuld met de ch na een korte klinker. Die woorden worden ingeprent. Er zijn te veel uitzonderingen op. Stel tijdens de introductie in ieder geval de volgende afspraak aan de orde: na a, e, i, o en u volgt cht, anders gt. Benoem vervolgens de drie uitzonderingen.

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen

De introductie zal voldoende zijn voor de kinderen van de activiteitengroep. Ze kunnen de oefeningen zelfstandig maken.

• Begeleid oefenen

Instructie

Herhaal de afspraak en geef een voorbeeld van een woord met een korte en lange klinker. Na de korte klinker volgt cht, na de lange klinker gt. Toon dit vervolgens ook bij enkele woorden met een tweetekensklank.

Woordbetekenis

Bespreek de volgende woorden:

- les 21: zucht, dicht, echt en recht, nicht, licht
- les 22: och, toch, ach en wacht, dacht, tocht
- les 23: kucht

les 21

Les 21 cht

① Afspraak!
Na a - o - l - o - u volgt cht.

Een _____
in de weg.

Hij staat _____
op _____.

Zij _____ op
het doel.

Maar pas op!
liggen, leggen, zeggen.

zij ligt _____
zij legt _____
hij zegt _____

② Schrijf het woord op.

Hij la _____ niet vaak.
Ze zu _____ heel diep.
Hij li _____ op zijn buik.
Ik woon hier di _____ blij.
Het is e _____ waar.

③ Kies een letter.

acht _____ echt _____ licht _____
ucht _____ ocht _____ acht _____
icht _____ echt _____ acht _____

kopieerblad 2 of bouwboek blz. 10

Opgave 1

Woorden invullen bij illustraties.
Illustraties: bocht, wacht, richt, licht, legt, zegt.

Opgave 2

Woorden aanvullen in een zin.
Illustratie: 'Hij ligt op zijn buik.'
Bespreek in dit verband de woorden licht en licht.

Opgave 3

Woorden aanvullen.
Zelf cht-woorden maken met verschillende alternatieven.

les 22

Les 22 ch en cht

① Let op en vul in.

och, ach, pech, toch, zich

Het is glad op straat.
Anja gaat _____ op de fiets.
! Ze valt.
Ze doet _____ erg pijn.
! De fiets is ook stuk.
Dat is dubbel _____.

② Zoek het goede woord.
Kies uit: bocht, nicht, wacht, licht, lucht.

Hij doet het _____ aan.
De _____ is heel scherp.
Ik _____ hier op je.
Dat is mijn _____.
De _____ is mooi blauw.

③ Kies gt of cht.

De maan schijnt in de na _____.
Ik da _____ dat je niet kwam.
Hij ze _____ dat hij komt.
Die to _____ is heel zwaar.
De kip le _____ een ei.

kopieerblad 2 of bouwboek blz. 10

Opgave 1

Introductie van een afspraak.
Illustratie: 'Het is glad op straat.'
Bespreek de betekenis van och, toch, ach, pech en echt.

Opgave 2

Woorden zoeken bij een zin.
Illustratie: 'Hij doet het licht aan.'

Opgave 3

Woorden aanvullen in een zin.
Illustratie: 'De maan schijnt in de nacht.'

les 23

Les 23 ch en cht

① Vul in.

Op de bank _____ een poes.
De beer voelt _____ aan.
Ze doet het _____ raam _____.

② Kies ch of cht.

Ze ku _____ heel erg.
Ik doe het to _____ niet.
Hij ve _____ heel vaak.
Ze loopt re _____ door.
Ik heb vaak pe _____.

③ Kies gt of cht.

Hij vee _____ de vloer.
Ze la _____ hem uit.
Hij le _____ de bal klaar.
Zij zaa _____ de plank af.
De to _____ duurt erg lang.

④ Bedenk een rijmwoord.

nacht en _____ zucht en _____ dicht en _____
tocht en _____ dacht en _____ echt en _____

kopieerblad 2 of bouwboek blz. 10

Opgave 1

Woorden invullen bij illustraties.
Illustraties: licht, zacht, dicht.

Opgave 2

Woorden aanvullen in een zin.
Illustratie: 'Ze kucht heel erg.'

Opgave 3

Woorden aanvullen in een zin.
Illustratie: 'Hij legt de bal klaar.'
Wijs op de woorden met een lange klinker. Bij deze woorden moeten de kinderen goed nadenken tijdens het schrijven.

Opgave 4

Rijmwoorden bedenken.
Rijmwoorden kunnen zowel met cht als gt bedacht worden. Vermoedelijk zullen de kinderen op grond van de vorm van het aangeboden woord voor een cht-woord kiezen.

Individuele verwerking

• Bouwschrift (instructiegroep)

De geoefende woorden kunnen het beste gerubriceerd worden op de korte klinker (kopieerblad 2). Maak een aparte rubriek voor de ch-woorden. Overige rubrieken: acht, echt, icht, ocht, ucht. Met de woorden waarvoor in de rubrieken geen plaats is, maken de kinderen een zin.

• Bouwboek (activiteitengroep)

Het Bouwboek bevat op blz. 10 twee extra woordpakketten, als vervolg op de oefeningen in het Bouwschrift. Het eerste pakket bevat nieuwe eenlettergrepige woorden met medeklinkercombinaties. De meeste van deze woorden komen verderop in het blok ook aan de orde in het basispakket. Het tweede pakket bevat de tweelettergrepige vorm van geoefende eenlettergrepige woorden. Deze groep taalvaardige kinderen kan dit al aan.

Afsluiting

Kom nog even terug op de afspraak: na een korte klinker (a - e - i - o - u) volgt cht, na een andere klinker gt. Noem de drie uitzonderingen ligt (liggen), legt (leggen) en zegt (zeggen) en praat over het betekenisonderscheid ligt - licht.

Bespreek ook nog enkele naar betekenis lastige zinnen:

- Les 21: Het is echt waar.
Ze zucht heel diep.
- Les 22: Ik dacht dat je niet kwam.
Die tocht is heel zwaar.
- Les 23: Ik doe het toch niet.

Introductie dictee

Het dictee bestaat uit twintig zinnen met een dicteewoord. Niet alle woorden zijn afkomstig uit het basispakket. Met opzet zijn enkele niet geoefende gt-woorden toegevoegd.

Geef kort aan waar het in het dictee vooral om gaat. Wijs de kinderen op de volgende twee strategieën: kijk naar de 'woordfoto' in je hoofd en schrijf het woord op, of: denk aan de afspraak en schrijf daarna het woord op.

Materiaal

- Bijlage 6 Dicteeschema
- Bouwschrift les 24

Controledictee 13

Instructie

Geef de kinderen vooraf de volgende instructie:

- 1 Ik lees een zin voor.
- 2 Daarna zeg ik een woord uit de zin.
- 3 Je zegt dat woord na (hardop of fluisterend) en denkt aan het woord ('kijk in je hoofd').
- 4 Daarna schrijf je het woord op in kolom 1 of 2 (van het dicteeschema). Je schrijft dat woord in kolom 1 als je het woord 'in je hoofd gezien' hebt en anders in kolom 2.
- 5 Je leest het woord nog eens na om te zien of je niets bent vergeten.

	schrijf op
1 De auto vloog uit de bocht.	bocht
2 Ik wacht bij de deur op je.	wacht
3 Zij zaagt de plank door.	zaagt
4 Hij zucht heel diep.	zucht
5 De poes ligt op de stoel.	ligt
6 Hij kocht het boek hier.	kocht
7 Het raam is niet dicht.	dicht
8 Ze veegt de vloer schoon.	veegt
9 Ik heb altijd pech.	pech
10 Hij legt de bal klaar.	legt
11 Het is acht uur.	acht
12 Hij zuigt op een snoepje.	zuigt
13 Ze verveelt zich vaak.	zich
14 De tas weegt zwaar.	weegt
15 Hij zegt dat hij komt.	zegt
16 De lucht is mooi blauw.	lucht
17 Ze buigt de draad.	buigt
18 Hij praat heel zacht.	zacht
19 De paal staat niet recht.	recht
20 Hij liegt heel vaak.	liegt

Score

Voldoende: 16 of meer woorden goed.

Introductie steltaak 1

Het verhaal gaat over Noor en Juul. Noor fietst naar haar vriendin. Maar haar band is zacht. Ze rijdt door glas en krijgt een lekke achterband. De eerste illustratie toont de wachtende Juul, de tweede illustratie Noor naast haar fiets. De kinderen moeten weer het vervolg bedenken.

Ze kennen de opdracht. Wijs even op het woord grind met een d en ga na of de betekenis bekend is. Bespreek ook zin 7 en 8. Ze kunnen zien dat de zin doorloopt na de komma. De functie van punt en komma kan zo aan de orde komen. In zin 11 kan het woord bonkt problemen geven vanwege de betekenis ervan. Besteed ook daar even aandacht aan.

Afsluiting

Bespreek de ingevulde woorden en laat enkele kinderen hun slotregels voorlezen. Ga even in op het onderscheid flauwe bocht - scherpe bocht. Het verhaal geeft aanleiding om dit onderscheid te verduidelijken. U kunt bijvoorbeeld vragen door welke bocht je harder kunt fietsen.

Introductie

Bespreek het onderscheid tussen gt en cht en geef een voorbeeld van woorden waarmee in het dictee fouten zijn gemaakt. Vertel daarna welke kinderen nog woorden gaan oefenen en welke kinderen met hun steltaak verdergaan (steltaak 1) of beginnen (steltaak 2).

U hoeft steltaak 2 niet toe te lichten. De kinderen kennen de werkvorm. De tekst bevat al veel tweelettergrepige woorden. Voor de taalvaardige kinderen is dit geen probleem: zij kunnen dit leestechisch al aan. Voor minder goede lezers die toch aan deze extra steltaak beginnen, kunt u – in de loop van de les – de tekst voorlezen. Eventueel werken ze er in een tweetal aan.

Materiaal

- *Nagekeken dictees*
- *Bouwboek les 25*

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen

De kinderen met dicteefouten hoeven alleen de in het dictee onjuist geschreven ch- en cht-woorden te noteren achter in het Bouwschrift. De onjuist geschreven gt-woorden worden genoteerd in de kolom 'rest'.

• Begeleid oefenen

Als een kind te veel fouten heeft gemaakt, is het onderscheid tussen gt en cht kennelijk niet helder. Kies dan enkele woorden met een korte en lange klinker en verduidelijk het verschil. Geef vervolgens een dictee met deze woorden en laat het kind (de kinderen) steeds beredeneren waarom ze voor cht of gt kiezen. Vervolgens oefenen ze alle fout geschreven woorden nog eens door middel van inprenting.

Afsluiting

Bespreek de ervaringen met steltaak 1 en steltaak 2. Schenk dit keer eens aandacht aan de tekeningen die de kinderen erbij hebben gemaakt.

Woordpakketten (basisstof)

les 26 eer - oor - eur	les 27 aai - ooi - oei	les 28 herhaling
scheert	sproeit	zweer
scheurt	strooit	spoor
spoor	zwaait	knoei
smeer	plooi	prooi
scheur	draai	kleurt
soort	kraai	stoort
zweer	stoei	zwaait
poort	prooi	scheert
hoort	knoeit	stoeit
beurt	nooit	koorts
speurt	groeit	sproei
koorts	draait	speer
stoort	bloeit	strooit
kleur	zwaai	
zweert		

Materiaal

- Bouwschrift les 26 t/m 28
- Bouwboek les 26 t/m 28
- Kopieerbladen 2 en 9

Extra materiaal

Computerprogramma Spellinghulp
Module 1: thema 4 oefening 4.1 t/m 4.4

Lesverloop

Introductie spellingaspecten

In Blok 1 hebben de kinderen al kennisgemaakt met de bijzondere klankgroepen eer - oor - eur en aai - ooi - oei. Zet de klankgroepen die in de desbetreffende les geoefend werden op het bord en vraag de kinderen bij elke klankgroep een woord te noemen. Zet dat woord erbij en bespreek wat de woorden lastig maakt om te schrijven. Vertel de kinderen vervolgens dat ze nog meer woorden gaan leren, maar nu met medeklinkercombinaties voor of achter aan het woord. Geef een voorbeeld.

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen

De activiteitengroep kan de oefeningen in het Bouwschrift zonder verdere uitleg aan. Daarna gaan ze meteen verder met het Bouwboek.

• Begeleid oefenen

Instructie

Laat de kinderen van de instructiegroep eerst oefenen met het analyseren in klankgroepen. Gebruik de woorden in het Bouwschrift als oefenwoorden (sch-eer-t, spr-oei-t).

Leg er de nadruk op dat de klankgroep niet gesplitst wordt. Bespreek daarna alle oefeningen.

Woordbetekenis

Laat de illustraties benoemen en bespreek dan de betekenis van de volgende woorden:

- les 26: smeer, zweer, koorts, stoort
- les 27: plooi, kraai, nooit
(o.a. onderscheid kauw - kraai)

les 26

Les 26 eer, oor en eur

1 Vult in.

Pappa _____ Hij _____ Het _____ loopt
zich elke dag. zijn broek. naar het hol.

2 Zoek het goede woord.
Kies uit: poort, soort, smeer, zweer, scheur.

Ik stroop op mijn brood. _____
In de lat zit een _____.
Ze legt soort bij _____.
De _____ doet erg pijn.
De _____ zit op slot.

3 Kies uit: eer, oor of eur.

Hij h _____ t je niet.
Ik ben aan de b _____ t.
De uil sp _____ t naar een prooi.
Hij heeft k _____ ts.
Ik st _____ toch niet!

4 Maak zelf woorden met eer, oor of eur.

zw _____ kl _____ sp _____
oort _____ eert _____ eurt _____

kapitelblad 2 of bouwbuch blz. 12

Opgave 1
Woorden invullen bij illustraties.
Illustraties: scheert, scheurt, spoor.

Opgave 2
Woorden zoeken bij een zin.
Illustratie: 'Ze legt soort bij soort.'
Bespreek in dit verband de samenhang tussen de woorden soort en sorteren. Ook het onderscheid poort - deur is van belang.

Opgave 3
Woorden aanvullen in een zin.
Illustratie: 'De uil speurt naar een prooi.'

Opgave 4
Woorden maken.
De kinderen moeten of de klankgroep kiezen, of de beginmedeklinker bedenken.

les 27

Les 27 aai, ooi en oei

1 Vult in.

Mamma _____ Pappa _____ Zij _____
de tuin. het gras-zaad. naar ons.

2 Zoek het goede woord.
Kies uit: staal, draai, kraai, prooi, plooi.

In de rok zit een _____.
Ik _____ de kraan dicht.
De _____ zit op het hek.
Ik _____ met de hond.
De poes loert op een _____.

3 Kies uit: aai, ooi of oei.

Je kn _____ t op je boek.
Ik doe dat n _____ t meer.
Het gras gr _____ t goed.
Hij dr _____ t de kar om.
De struik bl _____ t heel mooi.

4 Maak zelf woorden met aai, ooi of oei.

st _____ ooi _____
aait _____ pr _____
zw _____ oelt _____

kapitelblad 2 of bouwbuch blz. 12

Opgave 1
Woorden invullen bij illustraties.
Illustraties: sproeit, strooit, zwaait.

Opgave 2
Woorden zoeken bij een zin.
Illustratie: 'De poes loert op een prooi.'

Opgave 3
Woorden aanvullen in een zin.
Illustratie: 'Je knoeit op je schrift.'

Opgave 4
Woorden maken.
In de eerste en tweede rij moeten woorden worden aangevuld. In de derde rij schrijven de kinderen - andere - zelfbedachte woorden.

les 28

Les 28 herhaling

1 Zoek een woord bij elke woordvorm.
Kies uit: knoel, zweer, prooi, spoor.

2 Schrijf het woord op.
Kies woorden met: eer - oor - eur of aai - ooi - oei

Ze kl _____ t de boom.
Ik st _____ toch niet?
Zij zw _____ t naar ons.
Hij sch _____ t zich vaak.
Zij st _____ t met de poes.

3 Zoek het goede woord.
Kies uit: spoor, spier, strooit, sprei, koorts.

Ik heb geen _____ meer.
Het _____ is niet te zien.
Ik _____ de plant nat.
De _____ ligt in het gras.
Zij _____ voer op de stoep.

4 Bedenk een rijmwoord.

knoel en _____ kleur en _____
stoer en _____ prooi en _____
draai en _____ smeer en _____

kapitelblad 2 of bouwbuch blz. 12

Opgave 1
Woorden kiezen bij een woordvorm.

Opgave 2
Woorden aanvullen in een zin.
Illustratie: 'Zij stoeit met de poes.'

Opgave 3
Woorden zoeken bij een zin.
Illustratie: 'Hij strooit voer op de stoep.'

Opgave 4
Rijmwoorden bedenken.
Verschillende oplossingen zijn mogelijk.

Individuele verwerking

• Bouwschrift (instructiegroep)

De kinderen rubriceren de geoefende woorden op kopieerblad 2 op klankgroep. Het beste is als u deze rubrieken zelf van tevoren invult, of ze op het bord zet en het de kinderen zelf laat doen. Daarna kiezen ze uit elke rubriek een woord om er een eigen zin mee te maken.

• Bouwboek (activiteitengroep)

Het Bouwboek bevat op blz. 12 een extra woordpakket met tweelettergreppige woorden. In de illustratie zijn enkele geoefende woorden verwerkt. Op het kopieerblad moet allereerst gerubriceerd worden op klankgroep. Daarna volgen woord- en zinsoefeningen. Bij één woordsoefening wordt de kinderen gevraagd van een werkwoord de ik-vorm op te schrijven. Mogelijk is hier toelichting bij nodig.

Afsluiting

Gebruik de afsluiting om enkele woorden of zinnen met een lastige betekenis te bespreken. Besteed in ieder geval aandacht aan de volgende zinnen:

- Les 26: Ze legt soort bij soort.
De zweer doet erg pijn. (Onderscheid zweer - wond.)
De poort zit op slot. (Onderscheid poort - deur.)
Ik stoer toch niet?
- Les 27: In de rok zit een plooi.
De kraai zit op het hek. (Onderscheid kraai - kauw.)
De poes loert op een prooi.
Ik doe dat nooit meer.
- Les 28: Zij stoeit met de poes.
Ik heb geen koorts meer.
Hij strooit voer op de stoep.

Introductie dictee

Het dictee bestaat uit achttien zinnen met een dicteewoord. Alle woorden zijn afkomstig uit het basispakket. Per klankgroep komen drie woorden voor.

Geef kort aan waar het in het dictee vooral om gaat. Wijs de kinderen op de volgende twee strategieën: kijk naar de 'woordfoto' in je hoofd en schrijf het woord op, of: verdeel het woord in klankgroepen en schrijf het woord in delen op (maar deze wel aan elkaar!).

Materiaal

- Bijlage 6 Dicteeschema
- Bouwschrift les 29

Controledictee 14

Instructie

Geef de kinderen vooraf de volgende instructie:

- 1 Ik lees een zin voor.
- 2 Daarna zeg ik een woord uit de zin.
- 3 Je zegt dat woord na (hardop of fluisterend) en denkt aan het woord ('kijk in je hoofd').
- 4 Daarna schrijf je het woord op in kolom 1 of 2 (van het dicteeschema). Je schrijft dat woord in kolom 1 als je het woord 'in je hoofd gezien' hebt en anders in kolom 2.
- 5 Je leest het woord nog eens na om te zien of je niets bent vergeten.

	schrijf op
1 Jij bent aan de beurt.	beurt
2 Ik draai de kraan open.	draai
3 Ze zwaait naar ons.	zwaait
4 Ik smeert zalf op mijn knie.	smeert
5 In mijn broek zit een scheur.	scheur
6 De poort zit op slot.	poort
7 De bloem bloeit heel lang.	bloeit
8 Ik doe dat nooit meer.	nooit
9 De uil speurt naar een muis.	speurt
10 Op mijn been zit een zweer.	zweer
11 Ik strooi kruimels voor de vogels.	strooi
12 Het spoor loopt naar het hol.	spoor
13 De boom groeit heel hard.	groeit
14 De kraai zit op een paal.	kraai
15 Hij gooit de speer heel ver.	speer
16 De vos loert op een prooi.	prooi
17 Ik sproei de plant nat.	sproei
18 Ze ligt met koorts in bed.	koorts

Score

Voldoende: 14 of meer woorden goed.

Introductie steltaak 1

Het verhaal gaat over twee voetballende jongens, Koen en Joost. Joost schopt de bal over een hoog hek, een tuin in. De poort zit op slot. De eerste illustratie toont deze situatie, de tweede illustratie toont de gesloten poort.

De titel van het verhaal ontbreekt nu voor het eerst. Bespreek met de kinderen wanneer deze titel het beste bedacht kan worden. Laat een kind ook de werkvolgorde vertellen. Wijs de kinderen op zin 3, 8 en 9 die in de directe rede staan. Zo leren de kinderen op vanzelfsprekende manier om te gaan met leestekens. Vraag ze in dat verband ook waarom achter zin 4 en zin 10 geen punt of komma staat.

Afsluiting

Praat dit keer met name over de titels die de kinderen hebben bedacht. Een goede titel bedenken is lastig.

Introductie

Het dictee zou wel eens een heel verspreid foutenbeeld kunnen opleveren. Bespreek een paar – vaak – fout geschreven woorden met een bijzondere klankgroep. Andersoortige fouten kunnen beter individueel besproken worden.

U hoeft steltaak 2 niet toe te lichten. De werkwijze is bekend. Herinner de kinderen nog wel even aan het hoofdlettergebruik. Als u dit niet benadrukt, zullen de kinderen het belang ervan niet leren onderkennen.

Materiaal

- *Nagekeken dictees*
- *Bouwboek les 30*

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen

De kinderen met dicteefouten oefenen de onjuist geschreven woorden en voegen ze toe aan hun 'lijst met moeilijke woorden' achter in het Bouwboek.

Wijs de kinderen waar de woorden moeten worden opgeschreven. Wellicht zijn er soms twee kolommen nodig. Er is ook een kolom 'rest' aanwezig.

• Begeleid oefenen

Bij kinderen die het dictee onvoldoende hebben gemaakt, kunt u het beste individueel hun fouten bespreken. Vermoedelijk gaat het om verspreide fouten (verschillende soorten fouten). In dat geval laat u de woorden inprenten. Laat het kind dat als volgt doen:

- 1 Schrijf het woord na.
- 2 Kleur de letters rood die fout waren.
- 3 Bedek het woord.
- 4 'Kijk naar het woord' in je hoofd.
- 5 Schrijf het woord op.
- 6 Lees het woord en controleer.

Afsluiting

Bespreek de steltaak onder het motto: je schrijft voor een lezer. Vraag de kinderen hoe ze tijdens het schrijven hebben geprobeerd rekening te houden met de lezer (door leesbaar schrift te gebruiken en leestekens, hoofdletters en een illustratie).

Woordpakketten (basisstof)

les 31 mmkmm	les 32 mmkmm	les 33 mmkmm
slurf	blust	stomp
scherm	kwast	vliegt
schelp	plant	spons
drijft	plaats	trapt
blaft	krant	blaast
trots	storm	steekt
sport	zwart	trekt
broers	scherp	vraagt
twaaif	twaaif	zwart
sterk	sport	krant
zwemt	scherm	scherp
speelt	trots	slurf
knijpt	sterk	zwerm
vraagt	slurf	sterk
droomt	staart	krent
krijgt	schelp	vraagt
staart		blijft
		steelt

Materiaal

- *Bouwschrift les 31 t/m 33*
- *Bouwboek les 31 t/m 33*
- *Kopieerbladen 3 en 10*

Extra materiaal

Computerprogramma Spellinghulp
Module 1: thema 3 oefening 3.4

Lesverloop

Introductie spellingaspecten

De kinderen hebben in de vorige lessen al woorden geoefend met twee medeklinkers aan het begin of aan het eind. In deze drie lessen leren ze woorden met zowel voor als achter aan het woord twee medeklinkers. Wanneer de kinderen nog klankanalyserend spellen, is het grootste probleem daarbij de lettervolgorde. Geef tijdens de introductie van elke les duidelijk aan dat dit klankanalyserend spellen niet de bedoeling is en laat zien hoe het wel moet (st-er-k of ster-k). De tweede vorm is het gemakkelijkst bij het schrijven. In feite schrijven de kinderen dan een eenvoudig woord met twee medeklinkers aan het begin (ster) en voegen er de eindmedeklinker aan toe (ster-k). Op deze wijze wordt ook de klank tussen r en k genegeerd.

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen

De activiteitengroep kent alle oefenvormen.

• Begeleid oefenen

Instructie

Oefen van elke les de klankgroepanalyse. Voor zwakke spellers is het op het gehoor opdelen van een woord als schelp in schel-p niet vanzelfsprekend. Extra oefening is nodig. Bespreek daarna elke oefening, waarbij u meteen aandacht schenkt aan de woordbetekenis.

Woordbetekenis

Enkele woorden vragen specifiek aandacht:

- les 31: trots, sport
- les 32: plaats, scherm
- les 33: zwerm, krent

les 31

Les 31 medeklinkers

1 Vul in.

2 Schrijf op.

De fles dr _____ in zee.

De hond bl _____ hard.

3 Zoek het goede woord.
Kies uit: broers, trots, sterk, sport, twaalf.

Ik ben _____ op je.

Voetbal is een _____.

Zij heeft twee _____.

Het is al _____ uur.

Dat touw is _____.

4 Maak zelf woorden.

wemt _____ peelt _____ nipt _____

raagt _____ roomt _____ rijgt _____

taart _____ lurf _____ rots _____

kopieerblad 3 of bouwboek blz. 14

Opgave 1

Woorden invullen bij illustraties.
Illustraties: slurf, scherm, schelp.

Opgave 2

Woorden aanvullen in een zin.
Illustraties: drijft, blaft.

Opgave 3

Woorden zoeken bij een zin.
Illustratie: 'Dat touw is sterk.'

Opgave 4

Woorden afmaken.
De woorden kunnen soms met verschillende letters aangevuld worden (vraagt - draagt).

les 32

Les 32 medeklinkers

1 Vul in.

Hij _____ het vuur.

Een _____ met verf.

Een _____ in een pot.

2 Zoek het goede woord.
Kies uit: storm, plaats, krant, scherp, zwart.

Zij zet de stoel op zijn _____.

Mamma leest de _____.

Er is _____ op komst.

Een kraai is _____ van kleur.

Dit mes is heel _____.

3 Kies een lettergroep.
Kies uit: sch - st - zw - sp - tr - pl.

aalf _____ ort _____ erm _____

ots _____ erk _____ erp _____

orm _____ ant _____ aats _____

4 Maak zelf woorden.

zwart _____ slur _____ staar _____

kran _____ schel _____ kwas _____

plan _____ stor _____ plaat _____

kopieerblad 3 of bouwboek blz. 14

Opgave 1

Woorden invullen bij illustraties.
Illustraties: blust, kwast, plant.

Opgave 2

Woorden zoeken bij een zin.
Illustratie: 'Zij zet de stoel op zijn plaats.'

Besteed ook aandacht aan de betekenis van deze zin!

Opgave 3

Woorden aanvullen door een beginlettergroep te kiezen.
Bij het aanvullen van de woorden zijn soms twee keuzes mogelijk.

Opgave 4

Woorden afmaken.
Ook hierbij zijn varianten mogelijk, afhankelijk van de woordenschat van de kinderen.

les 33

Les 33 medeklinkers

1 Vul in.

Zij geeft hem _____.

De kauw _____ weg.

Bij de tell ligt een _____.

2 Schrijf op.

Hij tra _____ de bal weg.

Zij blaas _____ de vlam uit.

Hij stee _____ zijn hand op.

Zij tre _____ haar laars uit.

Hij vraa _____ om hulp.

3 Kies van lettergroep.
Kies uit: kr - st - sp - sch - zw.

art _____ ant _____ erp _____

ons _____ urf _____ omp _____

erm _____ erk _____ ent _____

4 Bedenk een rijmwoord.

klaagt en vr _____ trapt en _____

speelt en st _____ braekt en _____

drijft en bl _____ dreunt en _____

kopieerblad 3 of bouwboek blz. 14

Opgave 1

Woorden invullen bij illustraties.
Illustraties: stomp, vliegt, spons.

Opgave 2

Woorden aanvullen in een zin.
Illustratie: 'Zij blaast de vlam uit.'

Opgave 3

Woorden aanvullen door een beginlettergroep te kiezen.
Bij het aanvullen van de woorden zijn soms twee alternatieven mogelijk.

Opgave 4

Rijmwoorden bedenken.
Bij de eerste rij ligt het rijmwoord vast, de tweede rij biedt open mogelijkheden.

Individuele verwerking

• Bouwschrift (instructiegroep)

Op kopieerblad 3 kunnen de kinderen de geofende woorden rubriceren. Gebruik daarvoor als rubrieken de klinkers en tweetekenklanken. Vul deze in voordat u het gekopieerde blad vermenigvuldigt. De rubrieken zijn: aa - a, ee - e, oo - o, uu - u, ie - ij - oe. De kinderen schrijven de woorden eerst in twee stukken en daarna aan elkaar (slur-f, slurf). Met woorden waar eventueel geen plaats voor is, laat u de kinderen een zin bedenken en schrijven.

• Bouwboek (activiteitengroep)

Op blz. 14 van het Bouwboek worden twee extra woordpakketten met eenlettergrepige woorden aangeboden met daarbij woord- en zinsoefeningen. Met behulp van kopieerblad 10 kunnen deze pakketten worden verwerkt. Na elk pakket volgt een keuze-dictee.

Afsluiting

Besteed even tijd aan de volgende naar betekenis lastige zinnen:

- Les 31: Ik ben trots op je.
Zij heeft twee broers.
- Les 32: Zij zet de stoel op zijn plaats.
Er is storm op komst.
- Les 33: Hij steekt zijn hand op. (Onderscheid met: hij steekt zijn hand uit.)

Introductie dictee

Het dictee bestaat uit twintig zinnen met een dicteewoord. Alle woorden zijn afkomstig uit het basispakket. Alle klinkercombinaties komen voor.

Geef kort aan waar het in het dictee vooral om gaat. Wijs de kinderen op de volgende twee strategieën: kijk naar de 'woordfoto' in je hoofd en schrijf het woord op, of: verdeel het woord in twee klankgroepen en schrijf het woord in twee delen op (maar deze wel aan elkaar!).

Materiaal

- Bijlage 6 Dicteeschema
- Bouwschrift les 34

Controledictee 15

Instructie

Geef de kinderen vooraf de volgende instructie:

- 1 Ik lees een zin voor.
- 2 Daarna zeg ik een woord uit de zin.
- 3 Je zegt dat woord na (hardop of fluisterend) en denkt aan het woord ('kijk in je hoofd').
- 4 Daarna schrijf je het woord op in kolom 1 of 2 (van het dicteeschema). Je schrijft dat woord in kolom 1 als je het woord 'in je hoofd gezien' hebt en anders in kolom 2.
- 5 Je leest het woord nog eens na om te zien of je niets bent vergeten.

	schrijf op
1 Een olifant heeft een slurf.	slurf
2 In de klas staat een scherm.	scherm
3 De plant is bijna dood.	plant
4 De poes zwaait met zijn staart.	staart
5 Ik haal de krant wel.	krant
6 De schelp ligt op het zand.	schelp
7 De kwast zit vol verf.	kwast
8 Ik kreeg een stomp.	stomp
9 Hij is trots op zijn fiets.	trots
10 Je zit op mijn plaats.	plaats
11 Door de storm is die tak afgebroken.	storm
12 Ik vind tennis een leuke sport.	sport
13 Bijen vliegen soms in een zwerm.	zwerm
14 Ik vind zwart geen mooie kleur.	zwart
15 Joep en Mark zijn twee broers.	broers
16 In het brood zit een krent.	krent
17 Het is bijna twaalf uur.	twaalf
18 In de emmer ligt een spons.	spons
19 Dit mes is heel scherp.	scherp
20 Hij is net zo sterk als ik.	sterk

Score

Voldoende: 16 of meer woorden goed.

Introductie steltaak 1

Het verhaal gaat over twee kinderen op een woonboot. De een staat op de boot, de ander zit op de wal. Ze gooien elkaar een bal toe. Wolf, de hond, wil meedoen en rent over de loopplank van de een naar de ander. Als de bal in de gracht valt, haalt Wolf die op. Terug op de boot schudt hij zijn natte vacht flink uit, met alle gevolgen.

De eerste illustratie toont de beginsituatie, de tweede illustratie toont Wolf die zich droog schudt, terwijl mamma haar droge was wil pakken. De rest mogen de kinderen bedenken.

De werkvorm is bekend. Besteed even aandacht aan zin 7. Het eerste woord moet worden ingevuld (dus met hoofdletter) waarbij de zin doorloopt via het voegwoord en. Vraag de kinderen waarom er geen punt achter het eerste zinsdeel (zin 7) staat.

Laat een van de kinderen de werkvolgorde verwoorden. Systematisch werken is belangrijk.

Afsluiting

Besteed vooral aandacht aan de bedachte titels. Laat enkele kinderen ook vertellen wat ze ingevuld hebben op de lege plekken in het verhaal, of vraag een kind het verhaal voor te lezen.

Introductie

Besprek kort het gemaakte dictee, bijvoorbeeld door te vertellen welke woorden iedereen goed had. Sommige kinderen gaan eerst woorden oefenen en daarna stellen. Andere kinderen kunnen meteen met steltaak 1 verdergaan of aan steltaak 2 beginnen.

De kinderen kennen de werkvorm van steltaak 2. Wel moeten ze nu enkele zinnen bedenken, voorafgaand aan de illustratie. Er zit een duidelijke tijdsprong tussen tekst en illustratie, die de kinderen zelf moeten overbruggen.

Materiaal

- *Nagekeken dictees*
- *Bouwboek les 35*

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen

Achter in het Bouwschrift is ruimte voor het noteren van de onjuist geschreven woorden van het dictee. Laat de kinderen deze woorden eerst oefenen met behulp van inprenting. Daarna worden de woorden toegevoegd aan de 'lijst met moeilijke woorden'.

• Begeleid oefenen

Kinderen die te veel fouten in hun dictee hebben gemaakt, zullen waarschijnlijk problemen hebben met de lettervolgorde van de medeklinkercombinaties. Oefen samen met deze kinderen de klankgroepanalyse (twaal-f of tw-aal-f). Daarna kunnen ze de woorden die ze onjuist hebben geschreven nog oefenen, individueel of in tweetallen, en ze toevoegen aan de 'lijst met moeilijke woorden' achter in het Bouwschrift.

Afsluiting

Laat twee kinderen hun verhaal (steltaak 2) voorlezen. Mogelijk hoort u twee heel verschillende versies. Besteed daar dan wat extra aandacht aan.

Woordpakketten (basisstof)

les 36 ei (uitbreiding)	les 37 au (uitbreiding)	les 38 herhaling
reis	miauw	steil
plein	klauw	prei
trein	flauw	blauw
klein	gauw	klauw
klei	blauw	plein
steil	grauw	wei
prei	saus	
dweil	kauw	
	nauw	

Materiaal

- *Bouwschrift les 36 t/m 38*
- *Bouwboek les 36 t/m 38*
- *Kopieerbladen 2 en 11*

Extra materiaal

Computerprogramma Spellinghulp
Module 1: thema 8 oefening 8.2

Lesverloop

Introductie spellingaspecten

Herinner de kinderen aan de ei- en au-woorden die ze al geleerd hebben. Daar komen in deze lessen nieuwe woorden bij met medeklinkercombinaties. Wijs de kinderen wel op de vaste afspraak: als je het niet zeker weet, kies je voor ij of ou.

Ze hebben de ij en ou klankzuiver leren schrijven. De ei- en au-woorden worden als uitzonderingen ingeprent.

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen

De activiteitengroep kent alle oefenvormen.

• Begeleid oefenen

Instructie

Er is geen specifieke instructie voor ei- en au-woorden. U kunt alleen de kinderen die in hun streektaal ie in plaats van ij zeggen hieraan herinneren. Leg de nadruk op inprenting (woord in je hoofd bekijken). Bespreek vervolgens de oefeningen in het Bouwschrift.

Woordbetekenis

Enkele woorden vragen specifiek aandacht:

- les 36: klei, prei, dweil
- les 37: grauw

les 36

Les 36 **nieuwe ei-woorden**

1 Vul in.
Kies uit: klein, trein, plein, reis.

Bart wil op _____
Hij staat op een _____
en ziet daar een _____
maar die trein is te _____

2 Zoek het goede woord.
Kies uit: prei, klaf, steil, dwel, trein.

Dit is geen zand, maar _____
De weg gaat omhoog. _____
Die groente heet _____
De _____ is niet op tijd. _____
Ik speel de _____ uit. _____

3 Kies ei of ij.

Ik heb er sp _____ t van. _____
Op het pl _____ n is het stil. _____
Hij is zijn pen kw _____ t. _____
Ik dw _____ l de vloer. _____
Dit is een kl _____ n dier. _____

4 Maak zelf woorden met ei of ij.

kr _____ t _____ tr _____ n _____ kw _____ t _____
st _____ l _____ kl _____ n _____ kr _____ g _____

kopieerblad 2 of hanteerblad blz. 16

Opgave 1

Woorden invullen bij een illustratie.
Illustratie: 'Een plein met een trein.'

Opgave 2

Woorden zoeken bij een zin.
Illustratie: 'De weg gaat steil omhoog.'

Opgave 3

Woorden aanvullen in een zin.
Illustratie: 'Ik dwel de vloer.'

Opgave 4

Woorden aanvullen met ei of ij.
Bij het zelf samenstellen van de woorden geldt met name de afspraak: 'als je het niet weet, ...'

les 37

Les 37 **nieuwe au-woorden**

1 Vul in.
Kies uit: klauw, flauw, miauw, gauw.

De poes zegt _____
en slaat met zijn _____
De muis denkt wat _____
Hij gaat er vandoor. _____

2 Zoek het goede woord.
Kies uit: blauw, grijs, klauw, flauw.

De soep smaakt _____
Die jas is _____
Een poot met nagels heet _____
Het is weer. _____

3 Kies au of ou.

Mijn mamma is een vr _____ w. _____
Ik ga g _____ w naar huis. _____
Dat kind doet heel st _____ t. _____
Ik vind dat heel fl _____ w. _____
Het t _____ w zit niet vast. _____

4 Maak zelf woorden met au of ou.

f _____ t _____ z _____ t _____ h _____ t _____
s _____ s _____ k _____ s _____ t _____ w _____
k _____ w _____ n _____ w _____ g _____ w _____

kopieerblad 2 of hanteerblad blz. 16

Opgave 1

Woorden invullen bij een illustratie.
Illustratie: 'De poes slaat met haar klauw naar een muis.'

Opgave 2

Woorden zoeken bij een zin.
Illustratie: 'Een poot met nagels heet klauw.'

Opgave 3

Woorden aanvullen in een zin.
Illustratie: 'Dat kind doet heel stout.'

Opgave 4

Woorden aanvullen met ou of au.

les 38

Les 38 **herhaling**

1 Afspraak:

Leer de ei- en au- woorden uit je hoofd.
Als je het niet zeker weet, kies je ij of au.

2 Vul in.

Ze zet de trap _____ Hij pakt een _____

3 Bedenk een woord met au of ei.

Ik kleur de lucht _____
De kok snijdt de _____
De poes slaat met zijn _____
De bus staat op het _____
De koe loopt in de _____

4 Schrijf acht ei-woorden op.

5 Schrijf acht au-woorden op.

kopieerblad 2 of hanteerblad blz. 16

Opgave 1

Introductie van een afspraak.

Opgave 2

Woorden invullen bij illustraties.
Illustraties: 'Ze zet de trap steil,'
en: 'Hij pakt een prei.'

Opgave 3

Woorden bedenken in een zin.
Illustratie: 'De kok snijdt de prei.'

Opgave 4

Woorden bedenken met ei.

Opgave 5

Woorden bedenken met au.

Individuele verwerking

• Bouwschrift (instructiegroep)

Op kopieerblad 2 worden de geoefende woorden gerubriceerd. Daarbij bedenken de kinderen zelf ij- en ou-woorden of zoeken ze deze in het Bouwschrift. Ze zetten ze in een aparte kolom.

De rubricering is als volgt:

- Les 36
kolom 1 en 2: mmkm-woorden met ei of ij
kolom 3 en 4: mkm-woorden met ei of ij
kolom 5 en 6: andere woorden met ei of ij
(woorden die eindigen op ei of ij!)
- Les 37
kolom 1 en 2: mmkm-woorden met auw of ouw
kolom 3 en 4: mkm-woorden met auw of ouw
kolom 5 en 6: andere woorden met au of ou
(woorden die niet op een w eindigen!)
- Les 38
kolom 1 en 2: mmkm-woorden met ei of au
kolom 3 en 4: mkm-woorden met ei of au
kolom 5 en 6: andere woorden met ei of au

Uit elke rubriek kiezen de kinderen vervolgens een woord, waarmee ze een zin bedenken die ze opschrijven.

• Bouwboek (activiteitengroep)

Het Bouwboek bevat op blz. 16 een extra woordpakket met tweelettergrepige woorden en een tekening met ei-woorden. Op kopieerblad 11 kan een en ander verwerkt worden.

In de eerste woorddoefening moeten de kinderen rubriceren op de eindletters (e, en of er). Met de voorbeelden erbij zal dit geen problemen geven.

Afsluiting

Enkele zinnen uit het Bouwschrift vragen klassikale nabespreking:

- Les 36: Ik spoel de dweil uit.
Ik heb er spijt van.
- Les 37: De soep smaakt flauw.
Het is grauw weer.
Ik ga gauw naar huis.
- Les 38: Ze zet de trap steil.

Introductie dictee

Het dictee bestaat uit twintig zinnen met een dicteewoord. De ei- en au-woorden zijn afkomstig uit het basispakket. Daarnaast komen ij- en ou-woorden voor die niet geoefend zijn.

Geef kort aan waar het in het dictee vooral om gaat. Wijs de kinderen op de volgende twee strategieën: kijk naar de 'woordfoto' in je hoofd en schrijf het woord op, of: bij twijfel kies je voor ij of ou.

Materiaal

- Bijlage 6 Dicteeschema
- Bouwschrift les 39

Controledictee 16

Instructie

Geef de kinderen vooraf de volgende instructie:

- 1 Ik lees een zin voor.
- 2 Daarna zeg ik een woord uit de zin.
- 3 Je zegt dat woord na (hardop of fluisterend) en denkt aan het woord ('kijk in je hoofd').
- 4 Daarna schrijf je het woord op in kolom 1 of 2 (van het dicteeschema). Je schrijft dat woord in kolom 1 als je het woord 'in je hoofd gezien' hebt en anders in kolom 2.
- 5 Je leest het woord nog eens na om te zien of je niets bent vergeten.

	schrijf op
1 Voor de school ligt een plein.	plein
2 Het kind doet heel stout.	stout
3 Ik heb er spijt van.	spijt
4 De poes slaat met zijn klauw.	klauw
5 De trein is te laat.	trein
6 Ik kleur de lucht grijs.	grijs
7 Dat is flauw van haar.	flauw
8 De zon schijnt heel fel.	schijnt
9 Die jas is te klein.	klein
10 Hij vouwt de krant dicht.	vouwt
11 Die bloes is heel blauw.	blauw
12 Ik blijf hier wachten.	blijf
13 De trap staat te steil.	steil
14 Ik lust geen prei.	prei
15 De poes zegt miauw.	miauw
16 Ze bouwt een hut.	bouwt
17 Ik krijg een nieuwe fiets.	krijg
18 De dweil ligt op de emmer.	dweil
19 De lucht ziet er griuw uit.	grauw
20 Dit is geen klei maar zand.	klei

Score

Voldoende: 16 of meer woorden goed.

Introductie steltaak 1

Het verhaal gaat over twee meisjes en een plagende jongen. Laura fietst haastig naar het station om haar vriendin af te halen. Ze rent naar de trein en vergeet haar fiets op slot te zetten. Een vriendje van Laura zet de fiets op slot, maar steekt de sleutel in zijn zak. Hij gaat zitten kijken wat er gebeurt.

De eerste illustratie toont de beginsituatie, op de tweede illustratie zien de kinderen een lachende jongen met de sleutel in zijn handen. Het vervolg mogen de kinderen bedenken.

De werkvorm is bekend. Wijs de kinderen op zin 3 en 6 die niet met een punt eindigen. Praat over het waarom daarvan. De voorlaatste zin eindigt op een vraagteken. Laura stelt zichzelf in gedachten een vraag. Ook dit zult u moeten bespreken.

Afsluiting

Besteed ditmaal eens aandacht aan het gebruik van leestekens in de steltaak en vraag de kinderen welke leestekens ze zelf hebben gebruikt.

Introductie

Bij het teruggeven van de dictees kunt u enkele woorden noemen die veel kinderen fout hadden en die dus kennelijk lastig zijn.

Daarna gaan de kinderen óf hun foute woorden oefenen, óf beginnen met een steltaak. De werkvorm van de nieuwe steltaak is bekend. Verdere toelichting zal niet nodig zijn.

Materiaal

- *Nagekeken dictees*
- *Bouwboek les 40*

Zelfstandig en begeleid oefenen

Gezien het karakter van de geoefende woorden kunnen alle kinderen zelfstandig of in een tweetal oefenen. Ze kunnen de fout geschreven dicteewoorden opzoeken in hun Bouwschrift. De werkwijze wordt:

- 1 Schrijf het goede woord na.
- 2 Kleur de letter(s) die je fout hebt geschreven, rood.
- 3 Bedek het woord.
- 4 'Kijk in je hoofd.'
- 5 Schrijf het woord op.
- 6 Kijk na of het goed is.

Daarna worden de fout geschreven woorden bijgeschreven in de kolommen achter in het Bouwschrift.

Afsluiting

Laat een kind steltaak 2 voorlezen en praat over de varianten die andere kinderen hebben bedacht.

Inleiding

Les 41, 42 en 43 zijn bestemd voor herhaling en toetsing en eventueel speciale leerhulp naar aanleiding van een foutenanalyse. De volgorde is:
 les 41: herhaling en keuzeactiviteiten
 les 42: toetsing en keuzeactiviteiten
 les 43: speciale spellinghulp en keuzeactiviteiten

Voor speciale spellinghulp is één les gereserveerd. Uit de toets kan blijken dat u voor een enkel kind meer tijd nodig heeft. In dat geval kunt u de speciale spellinghulp aanbieden tijdens het werken aan Blok 3. Dat houdt in dat u na deze drie afsluitende lessen in ieder geval aan dit volgende blok kunt beginnen.

Les 41 Herhaling en keuzeactiviteiten

Materiaal

- *Bouwschrift*
- *Woordkaartjes*
- *Kopieerblad 14 Keuzeactiviteiten*

Lesverloop

Alle kinderen gaan nog een keer de moeilijke woorden oefenen die ze achter in het Bouwschrift hebben opgeschreven. Ze doen dit met behulp van inprenting. Ze oefenen door de woorden op kaartjes te schrijven. Daarna kleuren ze de lastige letter(s) rood. Na het oefenen nemen ze elkaar een luisterdictee af, door de woorden op de kaartjes voor te lezen. Bij het dictee geldt de volgende instructie:

- 1 Luister naar het woord.
- 2 Kijk naar het woord in je hoofd.
- 3 Schrijf het woord op.

Bij voorkeur laat u het nakijken door de twee kinderen samen. De kinderen mogen de woorden die goed geschreven zijn in hun Bouwschrift kleuren met kleurpotlood.

De kinderen die hiermee klaar zijn (of die geen woorden hoefden te oefenen) gaan verder met een keuzeactiviteit. De keuzeactiviteiten zijn gericht op het oefenen met woorden of het gebruik van woorden in zinnen.

Een andere mogelijkheid is de kinderen de kans te geven de steltaken af te maken of in te halen.

Les 42 Toetsing en keuzeactiviteiten

Materiaal

- *ISO-Toets 2*
- *Bijlage 6 Dicteeschema*
- *Bijlage 27 Foutenanalyseschema*
- *Kopieerblad 15 Keuzeactiviteiten*

Lesverloop

ISO-toets 2 is genormeerd voor afname na ongeveer 13 didactische maanden (dl=13). In het basisonderwijs zal dat ongeveer november, groep 4 zijn. Onder de toets kunt u zien welke instructieaspecten zijn opgenomen en hoe vaak ze in het dictee voorkomen. U dient de toets zo snel mogelijk na te kijken, omdat de vervolgactiviteiten in les 43 afhangen van de toetsresultaten.

Na de toets gaan alle kinderen aan het werk met een keuzeactiviteit of met het inhalen van een steltaak. Bij de keuzeactiviteiten is het gewenst spellingzwakke kinderen met een ander kind te laten samenwerken, liefst met een taalvaardige klasgenoot.

ISO-toets 2 november, groep 4 (dl=13)

Instructie

We gaan een woorddictee maken. Het gaat zo:

- 1 Ik lees een zin voor.
- 2 Daarna zeg ik een woord uit de zin.
- 3 Je zegt dat woord na (hardop of fluisterend) en denkt aan het woord ('kijk in je hoofd').
- 4 Daarna schrijf je het woord op in kolom 1 of kolom 2. Je schrijft het woord in kolom 1 als je het woord 'gezien' hebt, en anders in kolom 2.
- 5 Je leest het woord nog eens na om te zien of je niets bent vergeten.

	schrijf op
1 Ik heb altijd pech.	pech
2 De poort zit op slot.	poort
3 Ik snoei de tak af.	snoei
4 De berg is ver weg.	berg
5 De vos loert op een prooi.	prooi
6 Ik vind die jurk mooi.	jurk
7 De slang loert op de rat.	slang
8 Zij gooit de speer heel ver.	speer
9 Er is geen wolkje aan de lucht.	lucht
10 Ik zwaai met een doek.	zwaai
11 Er zit een scheur in de muur.	scheur
12 Ik drink veel melk.	drink
13 De weg loopt steil omhoog.	steil
14 Die plank is te breed.	plank
15 De leeuw slaat met zijn klauw.	klauw
16 Ik krijg een nieuwe fiets.	krijg
17 De vrouw liep boos weg.	vrouw
18 Het plein is bijna leeg.	plein
19 Zij zijn neef en nicht.	nicht
20 Een wolk schuift voor de zon.	schuift
21 De krant ligt op de mat.	krant
22 De spons is erg vuil.	spons
23 Het is al twaalf uur.	twaalf
24 De schelp is mooi wit.	schelp
25 Het touw is erg sterk.	sterk

Normering

goed:	23-25 woorden
voldoende:	19-22 woorden
twijfelachtig:	16-18 woorden
onvoldoende:	0-15 woorden

Opgenomen instructieaspecten

mmkm-woorden:	8
mkmm-woorden:	6
mmkmm-woorden:	9
sch:	3
ng-nk:	2
eer, oor, eur:	4
aai, ooi, oei:	3
ch/g:	5
ei/ij:	3
au/ou:	2

Les 43 Speciale spellinghulp en keuzeactiviteiten

Materiaal

- *Bouwschrift*
- *Kopieerblad 16 Keuzeactiviteiten*

Lesverloop

De nagekeken toets en de daaruit volgende fouten-analyse leiden tot een aantal vervolgvactiteiten.

Kinderen die **voldoende** of **goed** scoren, hoeven alleen de woorden te oefenen die ze fout hadden. Ze doen dit door deze woorden op te schrijven in de 'lijst met moeilijke woorden' achter in het Bouwschrift. Daarna nemen ze zichzelf een dictee af (instructie: lees het woord, bedek het, 'kijk in je hoofd', schrijf het woord op, controleer het).

Vervolgens gaan deze kinderen verder met een keuze-activiteit (kopieerblad 15).

Voor kinderen die **twijfelachtig** scoren, is de vervolgvactiteit afhankelijk van de gemaakte fouten. Met behulp van een foutenanalyse heeft u gekeken of het om verspreide fouten (verschillende soorten fouten) of om specifieke fouten (overeenkomstige fouten) gaat. Verspreide fouten wijzen op automatiseringsproblemen. U kunt deze kinderen de woorden laten oefenen met behulp van de al eerder beschreven visuele inprenting. Wat betreft de specifieke fouten wordt hieronder beschreven wat voor speciale spellinghulp u kunt geven.

Bij de kinderen die **onvoldoende** scoren, gebruikt u de foutenanalyse om te ontdekken welke specifieke fouten ze maken. Daarna kunt u ook voor deze kinderen speciale activiteiten uitkiezen.

Speciale spellinghulp

• Analyse/weergavefouten

Deze fouten ontstaan als gevolg van óf een onjuiste klankanalyse, óf een onjuiste verlettering van de afzonderlijke klanken in de goede volgorde (klankpositie). Het is gemakkelijk te constateren om welk probleem het gaat. U vraagt het kind het desbetreffende woord in stukken te zeggen. Gaat dit goed, dan heeft u te maken met een klankpositieprobleem. Het kind is zich dan onvoldoende bewust van de dwingende links-rechtsvolgorde van letters bij het schrijven.

Bij een klankanalyseprobleem kunt u klankanalyse-oefeningen met deze medeklinkercombinatie(s) doen. U kiest uit de woordpakketten van de desbetreffende lessenreeks een aantal woorden en oefent deze samen met de kinderen. De analyse gebeurt steeds in twee stukken, bijvoorbeeld jur-k, ster-k, wes-p, en eventueel in drie stukken, bijvoorbeeld st-er-k. Daarna schrijven de kinderen deze woorden op (kopieerblad 13).

Bij een klankpositieprobleem oefent u op dezelfde wijze. Het op het gehoor verdelen van een woord in twee stukken voorkomt lettervolgordefouten en het schrijven van de tussenklank, zoals in /meluk/. Die fouten ontstaan namelijk als het kind het woord in losse klanken opdeelt.

• Klank-tekenkoppelingsfouten

Klank-letterfouten

Afgezien van ng - nk, sch en ch mag dit soort fouten nu niet meer voorkomen. Laat de woorden met deze fouten inprenten.

Bij fouten met ng - nk, sch en ch herhaalt u de instructie uit de desbetreffende les. Daarna volgt het inprenten van de woorden, gericht op het ontstaan van woordbeeld. Het inprenten kunt u het beste laten doen met behulp van woordkaartjes waarop de woorden worden geschreven. De lastige letter(s) worden rood gekleurd. Daarna schrijven de kinderen de woorden bij in de 'lijst met moeilijke woorden' achter in het Bouwschrift.

Lettervormfouten

Letteromkeringen zoals b - d en oe - eo mogen nu niet meer voorkomen. Wanneer een kind deze fouten toch nog maakt, is het belangrijk daar in de klas niet verder op in te gaan. Dit moet opgelost worden met individuele hulp buiten de klas.

- **Klankgroepfouten**

De klankgroepen eer - oor - eur en aai - ooi - oei komen nu voor in woorden met medeklinkercombinaties. Belangrijk daarbij is dat de kinderen loskomen van de klankvorm en zich steeds het woordbeeld voorstellen.

Laat de woorden oefenen door visualisering van de lettergroep. Dat kan door de lastige woorden na te schrijven en de desbetreffende lettergroep met een kleur van een kader te voorzien (soort).

Vervolgens worden de woorden door middel van een luisterdictiee geoefend (in een tweetal of met behulp van een cassette recorder).

- **Afspraakfouten**

De kinderen hebben algemene afspraken geleerd met betrekking tot sch en ch. Herhaal deze afspraken en laat de onjuist geschreven woorden inprenten.

Voor de ei- en au-woorden zijn geen algemene afspraken te maken. Elk woord staat op zich en wordt op grond van een woordspecifieke afspraak met ei of au geschreven. Laat deze woorden oefenen door naschrijven en kleuren van ei en au. Laat de kinderen proberen met behulp van de woordbetekenis hun eigen ezelsbruggetje te bedenken. Wijs ze er wel op dat ze bij twijfel moeten kiezen voor de 'gewone' ij en ou. Het aantal ei- en au-woorden is gelukkig beperkt.

- **Uitvoeringsfouten**

Fouten die ontstaan als gevolg van een onduidelijk schrift vormen geen spelling- maar een schrijfprobleem. Oefen ze ook als zodanig en kijk vooral naar de pengreep.

- **Uitspraakfouten**

Bij fouten die zijn terug te voeren op een onjuiste of onzorgvuldige uitspraak kunt u het beste oefenen door inprenting van de desbetreffende woorden. Dit geldt met name voor problemen met v - f en z - s, maar ook voor problemen als gevolg van streektaalvarianten.

De kinderen die deze fouten maken, moeten leren de door henzelf gesproken klankvorm te koppelen aan een vast woordbeeld. (Ze mogen hun klankvorm dus niet klankanalyserend schrijven! Daar ontstaan de problemen door.)

Daarnaast kan door middel van individuele hulp (buiten de klas) geprobeerd worden de uitspraak van de woorden te verbeteren. Dit is echter een moeizaam en tijdrovend proces.

Kopieerbladen blok 2

1	Luisterwoorden 1	43
2	Afspraakwoorden	44
3	Luisterwoorden 2	45
4	Werkblad bij bouwboek, les 1, 2 en 3	46
5	Werkblad bij bouwboek, les 6, 7 en 8	47
6	Werkblad bij bouwboek, les 11, 12 en 13	48
7	Werkblad bij bouwboek, les 16, 17 en 18	49
8	Werkblad bij bouwboek, les 21, 22 en 23	50
9	Werkblad bij bouwboek, les 26, 27 en 28	51
10	Werkblad bij bouwboek, les 31, 32 en 33	52
11	Werkblad bij bouwboek, les 36, 37 en 38	53
12	Planningschema speciale leerhulp	54
13	Oefenschema klankgroepen	55
14	Keuzeactiviteiten 1, 2 en 3	56
15	Keuzeactiviteiten 4, 5 en 6	57
16	Keuzeactiviteiten 7, 8 en 9	58